

”Vårt” och ”deras” kulturarv?
Svensk kulturarvspolitik 1996–2009–2016

Katarina Andersson

Institutionen för kultur och estetik vid Stockholms universitet

Masterprogram i kulturarvsstudier

VT 2017

ABSTRACT

Institution: Institutionen för kultur och estetik vid Stockholms universitet, Kulturarvsstudier
Adress: 106 91 Stockholms universitet
Tel: 08-16 20 00 vx

Handledare: Anna Källén

Titel och undertitel: "Vårt" och "deras" kulturarv? Svensk kulturarvspolitik 1996–2009–2016

Författare: Katarina Andersson

Adress: Vallhornsgatan 28, lgh 1101

Postadress: 124 61 Bandhagen

Tel: 0706-14 60 10

Typ av uppsats: kandidatuppsats magisteruppsats masteruppsats
 licentiatuppsats doktorsavhandling

Ventileringsstermin: VT2017

Svensk kulturarvspolitik arbetar utifrån visionen för kulturmiljöarbetet 2030 att "alla, oavsett bakgrund, ska kunna göra anspråk på vårt gemensamma kulturarv". Vad har föranlett till den här visionen och hur har det sett ut innan? Den här studien syftar till att undersöka hur och om retoriken i det talade språket och den skrivna texten uttrycker en exkluderande eller inkluderande syn på nationellt kulturarv kopplat till identitet. Hur har synen på nationellt kulturarv sett ut och finns det en "vi" och "den Andre"-struktur i diskursen?

Källmaterialet består av tre olika kultur- och kulturarvspropositioner under åren 1996, 2009 och 2016. Det kompletteras med utvalda intervjuer och offentliga tal från tre olika kulturministrar under samma år: Marita Ulvskog, Lena Adelsohn Liljeroth och Alice Bah Kuhnke. Metoden för studien har varit kritisk diskursanalys hämtad från Norman Fairclough. Resultatet av undersökningen diskuteras med begrepp hämtade från postkolonial teori, främst Edward Said och Homi K. Bhabha.

Sökord: kulturarv, "den Andre", kulturarvspolitik, identitet, postkolonial, kritisk diskursanalys, kulturminister, nationalism

INNEHÅLL

FÖRORD	1
INLEDNING	2
Syfte	4
Frågeställningar	4
Källmaterial och avgränsningar	4
– <i>Kulturdepartementet och kulturministrar 1996–2009–2016</i>	7
Metod	11
Teori	17
Tidigare forskning och litteratur	21
– <i>Mångfald, intersektionalitet och mångkultur</i>	21
– <i>Kulturarvsproduktion och UNESCO</i>	22
– <i>Svensk kulturpolitik</i>	24
– <i>Nation och nationell identitet</i>	26
UNDERSÖKNING	29
Kritisk diskursanalys av propositioner	29
– <i>1996</i>	29
– <i>2009</i>	32
– <i>2016</i>	37
Kritisk diskursanalys av kulturministrarnas uttalande i offentligheten	39
– <i>1996</i>	39
– <i>2009</i>	48
– <i>2016</i>	55
AVSLUTANDE DISKUSSION	63
KÄLLFÖRTECKNING	69

FÖRORD

Jag har sedan jag började mina studier vid masterprogrammet i kulturarvsstudier på Stockholms universitet, sått ett frö till den här uppsatsen. Tankar som har dykt upp, då och då, har format den här studiens syfte. Hur vi definierar kulturarv är ett aktuellt tema inom den politiska sfären just nu, inte minst eftersom en ny kulturarvsproposition har överlämnats till riksdagen nyligen. I och med att jag har studerat vid masterprogrammet i kulturarvsstudier, har jag själv blivit uppmärksam på hur kulturarv skapas och av vilka aktörer. Kulturarvsproduktion är en förhandling som pågår mellan enskilda individer, politiker, experter och tjänstepersoner och där den med mest makt och resurser vinner förhandlingen. Det är en konstruktion som uppstår först när en aktör väljer ut en materiell eller immateriell företeelse och väljer att benämna det som kulturarv, som det först uppstår. Kulturarv har också förknippats länge med nationalism och nationalromantik, då det har fungerat som ett bevis på nationens framgång, vilket har lett till att avgränsningen av vad som ansetts vara kulturarv har varit väldigt snäv. Det har tenderat till att de kulturarv som valts ut, är de som berättar en ljus och positiv historia om det förflutna. De mörka och svåra kulturarven har fått stå tillbaka. Dessutom har även avgränsningen av nationers kulturarv fokuserat på att försöka definiera vad som är typiskt för just den nationen och inriktningen har varit en monokulturell syn på kulturarv. Men det är på väg att förändras och den här uppsatsen är ett tillskott i forskningen om hur utvecklingen av kulturarvspolitiken i Sverige har sett ut under tjugo år, och visar på hur avgränsningen och förhandlingen kring kulturarv har sett ut.

Jag vill främst rikta ett stort tack till min handledare Anna Källén; utan dig hade den här studien inte varit möjlig. Du har med dina skarpa åsikter väglett mig i rätt riktning så att jag kunnat fokusera på rätt saker. Tack!

INLEDNING

Riksantikvarieämbetets *Vision för kulturmiljöarbetet 2030* är att ”Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige.” Det sägs vidare att ”upplevelsen av komplexitet och utanförskap kan skapa ett ökat behov av att uttrycka identitet och tillhörighet. I människors vardag är kulturarvandet avgörande för hur omgivningen uppfattas och för att skapa sammanhang i tid och rum och i mötet med andra människor.”¹ Kulturdepartementet instämmer i samma budskap med en ny ”Kulturarvspolitik för ett Sverige som håller ihop.”² Riksantikvarieämbetet bedriver med andra ord verksamhet på uppdrag av Kulturdepartementet, som bygger på en kulturarvspolitik där alla ska vara medskapande och känna sig bekväma att kunna göra anspråk på ett gemensamt nationellt kulturarv. Vad har lett fram till den här kulturarvspolitiken och hur har synen på nationellt kulturarv förändrats över tid? Det är utgångspunkten för den här studien.

Laurajane Smith hävdar att den moderna västerländska kulturarvsproduktionen som växte fram under 1960- och 70-talet präglades av UNESCO och världsarvs-konventionen som kom 1972 och gav politiker och experter inom offentliga institutioner och organisationer tolkningsföreträde till vad som ansågs vara kulturarv. Genom tolkningsföreträdet och med hjälp av språket skapades en diskurs som Smith har benämnt Authorized Heritage Discourse, förkortat AHD. Enligt henne har diskursen dominerats av en västerländsk expertis och en kunskapsproduktion som varit tätt sammanlänkade med en nationalistisk ideologi. Sedan 1990-talet har kritik uppstått mot AHD och dess konstituerande roll i identitetsskapandet, då många grupper känt sig exkluderade och inte representerade. En omformulering av kulturarv efterfrågades där immaterialitet skulle träda fram och ta plats från tidigare fokus på autenticitet och ett statiskt bevarande.³ Utifrån denna kritik förespråkar Smith, och många andra forskare inom kritisk kulturarvsforskning, att kulturarv inte bara bör omfatta materiella ting utan

---

¹ Riksantikvarieämbetet, *Vision för kulturmiljöarbetet 2030: Redovisning av regeringsuppdrag om ett*

² Kulturdepartementet, <http://www.regeringen.se/regeringens-politik/kulturarvspolitik-for-ett-sverige-som-haller-ihop/>, hämtad 30/3 2017.

³ Laurajane Smith, *Uses of Heritage*, Taylor & Francis Ltd, Hoboken, 2006, s. 1–6.

även immateriella företeelser. Kulturarv bör enligt denna alternativa syn ses som en meningsskapande kulturell och social process där förhandling om identitet står i fokus.⁴ Både som student och politiskt aktiv har jag intresserat mig för hur föreställningar inom samhället skapats och vilka avsändarna har varit, samt hur maktrelationer skapat hegemoniska strukturer för över- och underordning av olika grupper. I den här studien utgår jag från att den symboliska innebörden i kulturarv är under bearbetning inom svensk kulturarvspolitik. Att politiker utifrån mångfaldsbegreppet försöker skapa en ny slags kulturarvsproduktion som ska verka för att alla i samhället ska känna sig representerade och finna sin tillhörighet, som exemplifieras av Riksantikvarieämbetets vision och Kulturdepartementets kulturarvsproposition som presenterades 2016 och trädde i kraft 2017. I och med den bearbetningen, omformuleras också synen på hur nationen är konstituerad, och där ställs monokultur mot mångkultur.

Min hypotes är att det finns en motsättning inbyggd i skrivna texter som visionen och propositionen och politisk retorik om nationellt kulturarv, som å ena sidan utgår från en inkluderande, dynamisk och mångkulturell syn, och den andra sidan blottar en underliggande diskurs som snarare bygger på en exkluderande och statisk monokulturell syn. Den skrivna texten och retoriken förespråkar en mångfald av kulturarv, men genom olika antaganden uttrycker de istället och faller tillbaka på en traditionell nationalistisk syn på kulturarv, där kulturarvsproduktion och historieskrivning ska verka för att göra ett kulturarv enhetligt för att representera en hel nation och dess inneboende folk.⁵ Antaganden som är universella i samhället skapar en kategorisering av olika grupper, den här studien fokuserar på hur och om retoriken skapar en ”vi” och ”den Andre” kategorier. Det sistnämnda representerar studiens teoretiska grund, hämtad från postkolonial teori. Metoden för att urskilja antaganden i diskurserna under 1996, 2009 och 2016 görs med kritisk diskursanalys.

---

⁴ Se vidare Laurajane Smith & Rodney Harrison.

⁵ Stefan Bohman & Lennart Palmqvist, (red.), *Museer och kulturarv: en museivetenskaplig antologi*, 2., rev. uppl., Carlsson, Stockholm, 2003, s. 11.

Syfte

Syftet är att undersöka hur synen på nationellt kulturarv har manifesterats i svensk kulturarvspolitik under åren 1996, 2009 och 2016. Undersökningen kommer att fokusera på tre olika etapper kring de tre ovanstående årtalen, eftersom tre större kulturpropositioner överlämnades till riksdagen av regeringen vid dessa tre årtal. Studien baseras på en kritisk diskursanalytisk undersökning av hur propositioner och kulturministrars offentliga uttalanden definierar och beskriver nationellt kulturarv under den valda tidsperioden. Min hypotes pekar på en spänning som uppstår mellan diskurs och retorik när kulturarvspolitiken försöker skapa ett inkluderande kulturarvsbegrepp som ska omfatta alla och samtidigt vilar på en traditionell diskurs med en exkluderande ”vi” mot ”den Andre”-struktur. Med begrepp hämtade från postkolonial teori syftar undersökningen till att undersöka om, och i så fall hur propositioner och offentliga uttalanden visar en bakomliggande uppdelning i ett ”vi” och ”den Andre”. Och vidare, hur dessa kategorier i så fall gestaltas i de tre olika propositionerna och de valda kulturministrarnas retorik. Studiens ämne är viktigt då nationell politik och dess politiker formar de allmänna föreställningarna om nationellt kulturarv.

Frågeställningar

- Hur definieras nationellt kulturarv i propositionernas texter och kulturministrarnas uttalanden?
- Vilka representationer av identiteter kopplat till kulturarv, går det att finna i propositionerna och kulturministrarnas uttalanden?
- Hur verkar dessa representationer för att förstärka, alternativt motverka en ”vi” och ”den Andre”-struktur i samhället?

Källmaterial och avgränsningar

Källmaterialet är uppdelat i två delar, där den första består av kulturpropositioner från 1996, 2009 och 2016. Dessa speglas och belyses i relation till UNESCOs konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar senare i undersökningen och den avslutande diskussionen. Jag har enbart analyserat de delar i varje proposition där det ges en definition av kulturarv kopplat till identitet. 1974 års kulturproposition

har inte ingått i undersökningen men är ändå en viktig källa för de kommande propositionerna, då det var första gången kulturpolitiken utformades som ett eget politikområde men där var kulturarv inte ett högprioriterat ämne.⁶ Den andra delen av källmaterialet består av utvalda offentliga uttalanden av tre kulturministrar: Marita Ulvskog, Lena Adelsohn Liljeroth och Alice Bah Kuhnke. Valet av dessa två typer av källmaterial har gjorts för att motsvara syftet och frågeställningarna, det vill säga att undersöka om det uppstår en spänning i det skrivna och det talade språket i frågan om en monokulturell eller mångkulturell syn på nationellt kulturarv, och vilka representationer av identiteter som kan kopplas till det.

Det har gått att identifiera och samla in fler offentliga uttalanden från de senare åren, då teknik och tillgång till internet har gjort det lättare att tillgängliggöra material till allmänheten. Urvalet av källmaterial är med andra ord obalanserat, eftersom ju längre fram i tiden vi kommer, desto mer material finns det. Vi lever idag i ett informations-samhälle med en ständigt ökande mängd information tillgänglig för allmänheten. Vi möter information i kollektivtrafiken, på våra digitala plattformar som smartphones och surfplattor m.m. Det finns väldigt få platser i det offentliga och privata rummet där vi människor inte möter stora mängder av information dagligen.

Medielandskapet har också förändrats otroligt mycket sedan 1996, och politiker förväntas idag vara tillgängliga hela tiden i deras roll som statsråd: på Twitter, Facebook och andra sociala medier. Det finns därför betydligt mer tillgängligt material av Alice Bah Kuhnke än av Marita Ulvskog. Dessutom har inte Kulturdepartementet sparat några offentliga uttalanden från Marita Ulvskog, eftersom hon tillträdde innan deras webbsida lanserades, och detta material klassas inte som allmänna handlingar.⁷ Därför har jag valt att göra ett urval av riksdagens protokoll där Marita Ulvskog gör offentliga uttalanden som kulturminister.

---

⁶ Bengt Jacobsson, *Kulturpolitik: styrning på avstånd*, Studentlitteratur, Lund, 2014, s. 12.

⁷ Enligt mail kontakt med brevhandläggaren/kommunikatören Boris Vasic, Kulturdepartementet, datum 24/3-30/3 2017.

Kulturministrarnas offentliga uttalanden har hämtats från tv- och radiointervjuer som finns arkiverade i Kungliga biblioteket och finns tillgängliga genom Svensk Medie-databas. Jag har fokuserat på åren då propositionerna överlämnades till riksdagen, det vill säga 1996-03-22 till 1997-03-22, 2009-01-01 till 2009-12-31 och 2016-01-01 till 2016-12-31. Den första tidsperioden faller mellan mars 1996 och mars 1997, vilket beror på att Marita Ulvskog blev utnämnd till kulturminister efter Margot Wallström i mars 1996 och studien begränsar sig till en kulturminister per tidsperiod. Vid en sökning på varje enskild kulturminister i Svensk Mediedatabas; fann jag 23 träffar för Marita Ulvskog, 66 träffar för Lena Adelsohn Liljeroth och 102 träffar för Alice Bah Kuhnke (vissa träffar är dock samma material). Jag har valt att analysera sammanlagt nio intervjuer, tre med varje kulturminister. De har valts ut med motiveringen att nio intervjuer är tillräckligt för att jag ska kunna göra en djupare analys, då det tar lång tid att transkribera inspelat ljudmaterial. Urvalet har fokuserat på intervjuer där kulturministrarna försöker ge sig på en definition av kulturarv, vad de gör för arbetet med kulturarv, vad kulturarv i den nya propositionen betyder men även tagit intervjuer där de pratar mer om sig själva och sin egen roll som kulturminister.

På kulturdepartementets webbsida finns 43 tal av Alice Bah Kuhnke under den valda tidsperioden. 18 tal av Lena Adelsohn Liljeroth under 2009 blev tillgängliga efter kontakt med Kulturdepartementet. Jag har valt att ta bort alla tal som förts på engelska för att helt fokusera på det svenska språket. För att avgränsa materialet har jag valt tal som tog upp teman där det nationella kulturarvet kopplas till identitet.

Eftersom diskursiva fält går in i varandra, har jag valt att i undersökningen och den avslutande diskussionen analysera källmaterialet med ett dokument från UNESCO, för att skapa en historisk kontext kring de svenska kulturpropositionerna och offentliga uttalandena. I Lagrådsremissen som kom innan kulturarvspropositionen *Kulturarvspolitik* från 2016/17, konstaterades det till exempel att UNESCOs konvention om skydd och främjande av kulturell mångfald har varit viktig för kulturarvspolitiken i Sverige, då:

Konventionen, som det grundläggande normativa instrumentet är, har en betydelsefull roll att spela för ett ökat internationellt kulturutbyte och en ökad kulturell mångfald. Konventionen kan fungera som ett aktivt instrument inom såväl den nationella kulturpolitiken, där den kan anslutas till befintliga mål, som i de internationella sammanhang där Sverige agerar för demokrati och yttrandefrihet.⁸

Det var den borgerliga regeringen vid början av 90-talet som beställde utredningen inför propositionen som kom 1996 ”för att se över konsekvenserna och för att föreslå förändringar i den förda kulturpolitiken.” Den borgerliga regeringen ville göra upp med det socialdemokratiska arvet från 1974,⁹ men frågan är om det verkligen genomfördes eftersom det var den socialdemokratiska regeringen med Marita Ulvskog i spetsen som fullföljde uppdraget.

Kulturdepartementet och kulturministrar 1996–2009–2016

Regeringskansliet består av 10 departement, där Kulturdepartementet utgör ett. Departementen bereder och tar fram beslutsunderlag för regeringen, såsom propositioner och utredningar m.m. Här fattas inga egna beslut, utan departementen fungerar mer som serviceorgan åt regeringen. Under regeringen finns också olika förvaltningsmyndigheter; under Kulturdepartementet finns Statens kulturråd, Statens konstråd, Riksantikvarieämbetet och även institutioner som Operan, Dramaten, Konserthuset, Naturhistoriska museet, Nordiska museet och Moderna museet m.fl.¹⁰ Enligt organisationsschemat på Kulturdepartementets hemsida finns det fem enheter och två sekretariat där det arbetar omkring 120 icke politiskt tillsatta tjänstepersoner. Dessa sitter kvar oavsett om ett byte av kulturminister eller regering sker. Det är på dessa enheter som förberedelser och underlag för propositionerna arbetas fram.¹¹ Enkelt sett kan Kulturdepartementets funktion listas till ”förvaltning, (uppsyn och underhåll av byggnader), administration och personal (budget och fördelning av arbete) och ansvar för institutionernas verksamhet” och ”att ge kulturpolitiken sina uttryck genom lagar

---

⁸ Sverige, Regeringen, *Lagrådsremiss: Kulturarvspolitik*, Stockholm, 2016, s. 84.

⁹ Jacobsson, 2014, s. 66.

¹⁰ Jill Onsér Franzén, *Nio kulturministrar berättar: svensk kulturpolitik under ett halvt sekel: upplysningsprojekt - folkbildning - entreprenörskap*, HumTek, Mölndal, 2011, s. 25.

¹¹ Regeringen, <http://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/kulturdepartementets-organisation/>, hämtad 28/4 2017.

och förordningar, mål och riktlinjer.”¹² Kulturdepartementet ”ansvarar för frågor som rör kultur, medier, demokrati, mänskliga rättigheter nationellt, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för arbetet mot diskriminering samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.”¹³ Den här studien har fokuserat på ämnen som faller under ”Enheten för kulturarv och livsmiljö” och ”Enheten för diskrimineringsfrågor” på Kulturdepartementet. Sådana ämnen är t.ex. arkitektur, arkiv, kulturmiljö, museer, det svenska språket, diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, främlingsfientlighet, rasism, homofobi och andra former av intolerans, nationella minoriteter i Sverige och det samiska folkets språk och kultur.¹⁴

Titeln kulturminister uppfanns i Frankrike på 1950-talet, då författaren André Malraux blev kulturminister i gaullistregeringen.¹⁵ 1991 inrättades Kulturdepartementet i Sverige men vid 2004 slogs departementet ihop med Utbildningsdepartementet, för att sedan återuppträda igen vid 2007. Kulturdepartementet hade också en tid ansvar för flykting- och jämställdhetsfrågor, därför hade Marita Ulvskog också titeln jämställdhetsminister. Dessa ansvarsområden flyttade sedan till andra departement. Sedan 2014 benämns även kulturministern som demokratiminister.¹⁶

En kulturminister är ett statsråd i den sittande regeringen och chef för Kulturdepartementet under en mandatperiod, som är 4 år och kan väljas om, som skedde i fallet med Lena Adelsohn Liljeroth. Vad som ingår i titeln som statsråd och chef för Kulturdepartementet och vilka frågor som berörts inom departementet har förändrats under åren. Bengt Göransson som själv var kulturminister 1982–91 beskriver att kulturministerns uppdrag är att inte bevaka sina privata intressen utan att funktionen är

---

¹² Onsér Franzén, 2011, s. 28.

¹³ Regeringen, <http://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/>, hämtad 28/4 2017.

¹⁴ Regeringen, <http://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/kulturdepartementets-organisation/>, hämtad 28/4 2017.

¹⁵ Rolf Hugoson, *Vad är kulturpolitik: en fråga om retorik*, Univ., Diss. Umeå: Univ., Umeå, 2000, s. 131.

¹⁶ Nationalencyklopedin, sökord: kulturminister & kulturdepartement, <http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kulturminister>, hämtad 17/4 2017 & Tobias Harding, ”Vad är kulturpolitik? Professionellt, smalt och okontroversiellt?”, <http://www.ep.liu.se/ecp/040/018/ecp0904018.pdf>, Linköping University Electronic Press, Linköping Universitet, 2009, s. 7.

politisk, och att kulturministern ska ”sätta igång rörelser och påverka processer”. Dessutom anser Göransson att det är viktigt att ministern har ett genuint intresse och engagemang inom kulturområdet.¹⁷ Enligt etnologen Jill Onsér Franzén byts kulturministrar ut kontinuerligt, men sällan de anställda vid departementet. En ny kulturminister brukar få genomgå lektioner i ämnet kultur, men har också flera oberoende och sakkunniga tjänstepersoner till hjälp för frågor som kulturministern kanske inte har någon kunskap om. Tjänstepersonerna söker oftast inte sina jobb utan blir tillfrågade, eller hämtas från andra departement. Det betyder att det är viktigt att känna rätt person för att göra karriär inom regeringens departement. Klimatet på Kulturdepartementet mellan de anställda beskriver Onsér Franzén som att ”man tillhör en kår, vars medlemmar känner varandra väl, ibland också privat och umgås familjevis. Man har skaffat sig, så att säga, samma ideal och frångår sällan dessa. Om så sker är man inte längre önskvärd i kåren, då ’petas man uppåt eller nedåt’.”¹⁸ Så även om kulturministern har ett moderparti och en ideologi som hen följer, beror också mycket på tjänstepersonerna hur propositioner utformas. Däremot har inte den här studien fördjupat sig något i vilken partipolitisk ideologi som de tre olika kulturministrarna har eller tjänstepersonernas roll; då det blir för stor avgränsning.¹⁹

De kulturministrar som ingått i den här studien är Marita Ulvskog, Lena Adelsohn Liljeroth och Alice Bah Kuhnke. För att förstå deras offentliga uttalanden behövs en kort bakgrundshistorik. Alla tre kommer från olika bakgrunder, både politiskt och yrkesmässigt, vilket har betydelse för hur de uttalar sig i kulturarvsfrågor. Som aktörer inom kulturarvspolitikens diskurs är det viktigt att veta vad dessa personer har för bakgrund för att visa och förklara varför de har uttryckt sig så som de har gjort eller varför de intresserar sig för vissa frågor mer än andra. Våra erfarenheter präglar och formar våra liv och identiteter.

---

¹⁷ Bengt Göransson, ”Vad är en kulturminister?”, *Helsingborgs dagblad*, 17/12 2014, <http://www.hd.se/2014-12-17/vad-ar-en-kulturminister>, hämtad 14/5 2017.

¹⁸ Onsér Franzén, 2011, s. 28–29 & 31.

¹⁹ Nationalencyklopedin, sökord: proposition, <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/proposition>, hämtad 28/4 2017: ”Proposition är ett förslag från regeringen till riksdagen för beslut. Det är det mest avgörande arbetsmaterialet för det verkar som utgångspunkt för hur riksdagen ska ta beslut i lagstiftnings- och budgetfrågor.”

Maria Ulvskog är utbildad journalist och har arbetat på Norrländska Socialdemokraten, LO-tidningen men också som chefredaktör för Dala-Demokraten mellan åren 1990–1994. Dessförinnan var hon pressekreterare för Statsrådsberedningen, efter att ha blivit tillfrågad av Ingvar Carlsson vid ett möte på LO-tidningen. Mellan 1994 och 2004 var hon statsråd för Socialdemokraterna; som civilminister 1994–1996 med ansvar för frågor som rörde ungdom-, idrotts-, folkrörelse-, demokrati-, kooperations- och konsumentpolitik; och slutligen som kulturminister 1996–2004. Posten som kulturminister föll på Ulvskog mitt i mandatperioden 1996 när Margot Wallström blev utsedd till socialminister. Ulvskogs retorik har beskrivits som reserverad, men att hon inte har svårt att uttrycka sina åsikter; hon blev politisk aktiv tidigt i åren och var i ungdomen med i FNL-rörelsen som protesterade mot USA:s krig i Vietnam. Hon är ”välkänd för sina skarpa uttalanden”, ”stridbar” och ”har ett kritiskt förhållningssätt till auktoriteter”.²⁰

Lena Adelsohn Liljeroth är politiker för Moderaterna, utbildad journalist och arbetade länge som frilans. Åren 1998–2002 var hon ledamot i kommunfullmäktige i Stockholm och 2002–2006 var hon ledamot i kulturutskottet. I riksdagen har hon lagt motioner ”för förbud mot bullriga vattenskotrar och kring frågor rörande slavhandeln med människor, införsel av kat, klotter, svensk filmpolitik, statens stöd till folkbildning, sjuklön för skönhetsoperationer och kultursponsring” samt interpellationer om ”Nationalmuseums framtid, att brottet hets mot folkgrupp och kampen mot klotter ska prioriteras”.²¹ Andra visioner som Adelsohn Liljeroth drivit är hur privata initiativ kan berika kulturområdet, kulturskaparna ska vara egna företagare samt att föra in kulturen i folkhälsoarbetet. Hennes bakgrund innefattar även andra uppdrag inom kulturpolitiken, som ordförande för Fryshuset i Stockholm och som styrelseledamot för Dramatiska institutet och

---

²⁰ Nationalencyklopedin, sökord: Marita Ulvskog & Margot Wallström, <http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/marita-ulvskog>, <http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/margot-wallstr%C3%B6m>, hämtad 30/3 2017 & Onsér Franzén, 2011, s. 60–64.

²¹ Onsér Franzén, 2011, s. 80.

Svenska institutet.²² Adelson Liljeroth tillträdde som kulturminister 2006 efter att föregångaren Cecilia Stegö Chilò avgått, och satt kvar till efter valet 2014.²³

Alice Bah Kuhnke blev 2014 utnämnd till kultur- och demokratiminister för Miljöpartiet. Hon har studerat statsvetenskap men de flesta känner igen henne som programledare i TV mellan åren 1992–1999. Därefter har hon arbetat som generalsekreterare för Fairtrade Sverige, hållbarhetschef på ÅF AB och generaldirektör för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Hon har varit styrelseledamot i flera styrelser: Rädda Barnen, Konsumentverket, Dramaten, POSK (Partipolitiskt obundna i Svenska kyrkan) och som vice ordförande i KFUL-KFUM. Det ansågs kontroversiellt att utnämna Bah Kuhnke till kultur- och demokratiminister, eftersom hon blev medlem i Miljöpartiet endast några dagar innan utnämningen.²⁴

Metod

Undersökningen har syftat till att visa hur propositionernas och kulturministrarnas retorik formas av, och i sin tur bidragit till att forma en allmän syn på nationellt kulturarv. Mer specifikt undersöktes huruvida språket konstruerar tydliga kategorier och representationer av identiteterna enligt en ”vi” och ”den Andre”-struktur. Metoden som användes är hämtad från Norman Faircloughs *kritiska diskursanalys*. Enligt diskursteori formar språket, i vid mening, våra föreställningar om vad som anses vara sant och vad som är värdefullt. I den här studien är det nationellt kulturarv kopplat till identitetsskapande som är av särskild vikt. En utgångspunkt för diskursanalys är att sådana föreställningar inte är objektivt sanna eller falska, utan att de avspeglar vad som anses vara verkligt inom diskursens gränser. Det är diskursen som ger förutsättningar

---

²² Nationalencyklopedin, sökord Lena Adelson Liljeroth, <http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/lena-adelson-liljeroth>, hämtad 30/3 2017 & Onser Franzén, 2011, s. 82–84.

²³ Stegö Chilò satt enbart 10 dagar som kulturminister då det kom fram att hon inte betalat sin TV-licens, se Jacobsson, 2014, s. 103.

²⁴ Nationalencyklopedin, sökord: Alice Bah Kuhnke, <http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/alice-bah-kuhnke>, hämtad 30/3 2017.

för hur det offentliga samtalet formas, och dessa förutsättningar förändras över tid.²⁵ Michel Foucault, som anses vara en av de största diskursteoretikerna, hävdar att det inte heller är viktigt att undersöka vad som är den ”sanna” eller ”äkta” framställningen av verkligheten, utan vilken diskurs som har blivit mest dominant och vilka orsaker (*mechanics*) till varför det har hänt.²⁶ Fairclough, som är inspirerad av Foucault, ser diskurser:

as ways of representing aspects of the world – the processes, relations and structures of the material world, the ‘mental world’ of thoughts, feelings, beliefs and so forth, and the social world. Particular aspects of the world may be represented differently, so we are generally in the position of having to consider the relationship between different discourses. Different discourses are different perspectives on the world, and they are associated with the different relations people have to the world, which in turn depends on their positions in the world, their social and personal identities, and the social relationships in which they stand to other people. Discourses not only represent the world as it is (or rather is seen to be), they are also projective, imaginaries, representing possible worlds which are different from the actual world, and tied in to projects to change the world in particular directions.²⁷

Kritisk diskursanalys har hämtat sin bas från två olika forskningsfält: lingvistik och kultur teori, därför finns det ett flertal sätt att tolka diskurs på inom metoden. Diskurs är ett sätt att se hur maktrelationer inom ett avgränsat område skapar en produktion av yttranden och texter, och dessa utmynnar sedan i effekter som påverkar sin omgivning. Sara Mills beskriver att:

a discourse is not a disembodied collection of statements, but groupings of utterances or sentences, statements which are enacted within a social context, which are determined by that social context and which contribute to the way that

---

²⁵ Göran Bergström & Kristina Boréus, (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005, s. 326–327.

²⁶ Sara Mills, *Discourse*, 2. ed., Routledge, London, 2004, s. 17.

²⁷ Norman Fairclough, *Analysing Discourse: textual analysis for social research*, Routledge, New York, 2003, s. 124.

social context continues its existence. Institutions and social context therefore play an important determining role in the development, maintenance and circulation of discourses.²⁸

Den här studien har undersökt hur antaganden inom diskurserna skapar en allmän syn på nationellt kulturarv. Studien utspelar sig inom en viss social och avgränsad kontext, nämligen tre olika perioder från 1996–2009–2016, området är kulturarvspolitik inom Sverige men det har gjorts kopplingar till internationell och europeisk nivå, eftersom diskurser, som nämnts ovan, består också av olika gränsöverskridande maktrelationer.

Norman Fairclough har varit verksam som professor vid Lancaster University, på institutionen för lingvistik och engelska och började intressera sig för kritisk diskursanalys redan på 1980-talet. Han ville då länka samman sitt akademiska arbete med sitt politiska intresse. Därför fokuserar Faircloughs metod för kritisk diskursanalys på språket som en del i skapandet, omvandlandet och bibehållandet av redan existerande diskursiva ordningar inom socioekonomin. Hans arbete har berört ämnen som nyliberalismens förvandling av kapitalismen och språket inom New Labour-rörelsen i Storbritannien.²⁹

Fairclough ser texter som multifunktionella. Text kan enligt Fairclough fungera som representationer av olika verkligheter, och samtidigt fungera som en meningsskapande process i olika sociala händelser för dem som medverkar i textskapandet. Han talar om två olika maktstrukturer inom textskapande där sociala strukturer och sociala praktiker kan skapa text och hur de sociala agenterna inom sociala händelser (texter) kan skapa text. De sistnämnda är personer som är aktiva i sociala händelser, och där kan påverka hur texter struktureras utifrån vilka ordval och uttryck de väljer att sammanfoga. Även om de sociala agenterna har en viss frihet att utforma texten helt på egen hand, är agenterna också bundna av strukturer, grammatik och konventioner inom olika genrer; som intervju-, rapport-, propositions- och artikelgenren.³⁰

---

²⁸ Mills, 2004, s. 8-10.

²⁹ Lancaster University, <http://lancaster.academia.edu/NormanFairclough>, hämtad 30/4 2017.

³⁰ Fairclough, 2003, s. 21–23, 26–27.

Fairclough delar språket i olika delar: som social struktur där språk är verktyget; som sociala praktiker där ordningen av diskurser är verktyget; och som sociala händelser där texter av de sociala agenterna är verktyget. Relationen mellan struktur och händelse skulle på ett enkelt sätt kunna beskrivas som en förhandling med hjälp av de sociala praktikerna. Sociala praktiker hjälper på så sätt till med att organisera förhållandet mellan struktur och händelse; då struktur är för abstrakt för att kunna beskrivas på egen hand och händelse inte enbart är effekter sprungna ur strukturer. Fairclough säger att:

Social practices can be thought of as ways of controlling the selection of certain structural possibilities and the exclusion of others, and the retention of these selections over time, in particular areas of social life. Social practices are networked together in particular and shifting ways...³¹

Sociala praktiker är alltså tillvägagångssätt, såsom diskurser, genrer och stilar, som tillsammans i ett nätverk kontrollerar vad som ska inkluderas i språket och vad som inte accepteras. Nätverket av diskurser, genrer och stilar fungerar socialt ordnande och kontrollerar på så sätt hur språket artikuleras och varierar inom texten – de har en dialektisk relation. Enligt Fairclough kan diskursen urskiljas på tre sätt i inom detta nätverk, där mening skapas utifrån:

1. Representation, genom diskurs som ett sätt att representera (både i språket och verkligheten)
2. Agens, genom genrer som ett sätt att agera (tala eller skriva)
3. Identifikation, genom stilar som ett sätt att vara (hur språket används för att skapa identitet).

Representation kopplas ihop med kunskapsproduktion, och agens kopplas till makt och relationer, medan identifikation fokuserar på subjektet och dess inre moral och etik. Enligt Fairclough går dessa termer inte att separera från varandra, utan de ingår alla i dialektiska relationer med genrer, diskurser och stilar.³² De här termerna är de konkreta

---

³¹ Fairclough, 2003, s. 23.

³² Fairclough, 2003, s. 24–29.

verktygen i uppsatsen för att hitta de urskiljande diskurserna under 1996, 2009 och 2016 och ett ingångssätt att angripa texten i ett första skede. För att hitta dessa dialektiska relationer och ett urskiljande av agens, representation och identifikation, har jag letat efter representationer av kulturarv i texten och i vilka sammanhang dessa representationer har skapats inom. Hur de sociala agenterna agerat samt hur identiteter skapats kopplat till kulturarv, har också varit relevant för att urskilja de tre diskurserna. Källmaterialet har gått igenom ett flertal gånger och med svaren från den här delen av undersökningen har jag fått ledtrådar till nätverket av diskurser, genrer och stilar som styr upp diskurserna under respektive år.

Fairclough delar också upp texters relationer i termer av inre och yttre relationer. De inre relationerna fokuserar mycket på det paradigmatiska och syntagmatiska i texten; relationer mellan element som presenteras i texten eller valda eller icke valda relationer.³³ Den här studien kommer att fokusera på de yttre relationerna; som enkelt kan beskrivas som relationer en text har med andra texter. Fairclough kallar det för textens ”intertextualitet”; texter är aldrig isolerade från andra texters anspråk utan de ingår alla i ett nätverk.³⁴ Han använder även ”antagande” för att visa på vilka förutsättningar för intertextualiteten som antas vara universella och sanna:

Texts inevitably make assumptions. What is 'said' in a text is 'said' against a background of what is 'unsaid', but taken as given. As with intertextuality, assumptions connect one text to other texts, to the 'world of texts' as one might put it. The difference between assumptions and intertextuality is that the former are not generally attributed or attributable to specific texts. It is a matter rather of a relation between this text and what has been said or written or thought elsewhere, with the 'elsewhere' left vague.³⁵

Intertextualitet och antagande skiljer sig, genom att intertextualiteten tar in andra röster i texten (en dialog mellan författaren och andra röster som öppnar upp för skillnader och olikheter) och antagandet antar en gemensam utgångspunkt (krymper avståndet mellan

---

³³ Fairclough, 2003, s. 37.

³⁴ Fairclough, 2003, s. 39.

³⁵ Fairclough, 2003, s. 40.

olika positioner och stänger för förhandling om skillnader). Röst kan i det här sammanhanget liknas vid stil som togs upp tidigare, då båda är kopplade till identitet och dess semiotiska aspekter.³⁶

Antaganden är viktiga i samhällen, då de bygger på och samtidigt bygger upp en föreställd gemenskap. En föreställd gemenskap förutsätter att alla utgår från samma grund, där man har kommit överens om vad saker och ting ska betyda. Med hjälp av ideologi kan politiska makter skapa och förändra den här gemensamma grunden.³⁷

Tre typer av antagande som den här uppsatsen fokuserat på är:

- *Existentiella* antaganden: som antar vad som existerar – dessa definieras enklast genom att hitta markörer av definitiv referens, som definitiv artikel eller demonstrativ: den, det, de, dem, de där, de här.
- *Föreslagna* antaganden: som antar vad något är eller kan bli eller kommer att bli – dessa definieras enklast genom att hitta markörer av vissa faktiska verb: t.ex. ”jag glömde”, ”insåg”, ”kom ihåg” etc.
- *Värderande* antaganden: som antar vad som är gott eller önskvärt – dessa definieras enklast genom att hitta markörer av vissa verb som t.ex. ”främja” och som visar på att något är önskvärt.³⁸

Sammanfattningsvis har den här studien använt Faircloughs metod i två nivåer: först undersöktes vilka representationer, agenser och identiteter som fanns inom diskurserna. Utifrån det resultatet undersöktes sedan vilka antagande propositionerna och kulturministrarna i de offentliga uttalandena gjorde kring nationellt kulturarv och vilka representationer av identiteter som skapades. Utifrån Faircloughs tre typer av antagande: existentiella, föreslagna och värderande, har studien undersökt om och i så fall hur språket i texterna (propositioner och ministrars offentliga uttalanden) definierat nationellt kulturarv utifrån representationer av ”vi” och ”den Andre”.

---

³⁶ Fairclough, 2003, s. 41 & 46.

³⁷ Fairclough, 2003, s. 55.

³⁸ Fairclough, 2003, s. 55–56.

För att hitta antaganden har jag ställt konkreta frågor till källmaterialet för att hitta semantiska relationer mellan orden och som formar ordförbindelsen. Enligt Fairclough är ju diskurser olika representationer av verkligheten, och med hjälp av att urskilja semantiska relationer i texten går det att visa hur olika resurser binder ihop orden för att skapa en representation. På så vis går det att se hur diskurserna mer konkret utifrån den sociala agenten väljer att strukturera upp sin representation av verkligheten.

I slutet av undersökningen har resultatet visat om representationerna, agenserna och identiteterna vilar på en intertextualitet som tar eller inte tar in andra röster i kulturministrans och propositionernas retorik.³⁹

Frågorna till källmaterialet är:

- Finns det utpekande antagande om vad nationellt kulturarv är?
- Finns det antagande om vilka ”vi” och ”den Andre” är?
- Finns det önskvärda antagande om hur ett nationellt kulturarv ska definieras?
- Finns det föreslagna antagande om hur nationellt kulturarv har varit, är eller kommer att bli?
- Finns det önskvärda antaganden av vilka representationer av identiteter som utgörs i det nationella kulturarvet?
- Använder retoriken metaforer för nationellt kulturarv?
- Vilka verb används för att beskriva nationellt kulturarv?

Teori

Postkolonialism är ett forskningsfält som ifrågasätter traditionella moderna uppfattningar om verkligheten och hur kunskapsordningen kring den har skapats utifrån en västerländsk dominans. Postkolonialism tar avstamp i hur västvärlden har exploaterat andra delar av världen och skapat ”den Andre” som en objektifierande kategori för att definiera sin egen subjektsposition och med vetenskapliga teorier försvarat detta. På så vis har ett hegemoniskt maktförhållande mellan över- och underordnade upprättats i det västerländska tänkandet. Efter andra världskriget har legitimiteten för ett vetenskapligt rasbegrepp minskat men samma kategorisering går att skönja i kategorier som

---

³⁹ Fairclough, 2003, s. 129–133.

”eticitet” och ”kultur”, vilket gör det möjligt att fortfarande se ett upprätthållande av samma hegemoni.⁴⁰ Kunskap är enligt postkolonial teori både språk och makt, Catharina Landström skriver att: ”Den som kontrollerar hur människors liv och upplevelser kan beskrivas kontrollerar också vems upplevelser som beskrivs och hur de beskrivs.”⁴¹ Det postkoloniala forskningsfältets teori ligger som grund för uppsatsens hypotes, då uppsatsens hypotes utgår ifrån att det finns en motsättning i propositionernas text och kulturministrarnas retorik om nationellt kulturarv och att det i sin tur bidrar till att representationer av ”vi” och ”den Andre” uppstår. Postkolonial teori är också kompatibel med den valda metoden kritisk diskursanalys, då språket i diskursen är det som konstituerar vad som får sägas och inte får sägas. Studien lägger särskild vikt vid två postkoloniala teoretiker: Homi K. Bhabha och Edward Said.

Den här studiens definition av ”vi” och ”den Andre” hämtas från Edward Said och hans bok *Orientalism* (1978). Enligt Said har västvärlden sedan sjuttonhundratalet skapat en kunskapstradition och diskurs inom akademien som delat in världen i Occidenten/Västerlandet och Orienten/Österlandet; den kunskapstraditionen kallar Said för orientalism. I Suids diskursanalytiska studie undersöker han hur en litteraturkanon i samspel med akademien, främst i Frankrike och Storbritannien men också USA efter andra världskriget, sedan upplysningen angett Orienten som något främligt, annorlunda och mystiskt, för att på så sätt identifiera Väst som något framgångsrikt, civiliserat och rationellt. I Orienten, eller främre Orienten som Said begränsar sitt arbete till, finns de kolonier som Frankrike och Storbritannien besattit och som USA påverkat genom deras politiska och ekonomiska roll. Inom dessa kolonier kunde européer bedriva ett slags etnografiskt arbete av koloniernas invånare för att skapa ett Orienten som en motbild för att identifiera Väst emot. Orienten är på så vis ”en integrerad del av Europas materiella civilisation och kultur.”⁴² Genom att skapa ett Orienten kunde västliga makter hantera regionen och utöva en hegemonisk dominans, och på så vis forma en överordnande och vinnande position i maktförhållandet mellan de två parterna. Said vill med sin studie undersöka hur den här diskursen med dess nätverk av

---

⁴⁰ Catharina Landström, ”Introduktion” i Catharina Landström (red.), *Postkoloniala texter*, Federativ, Stockholm, 2001, s. 7–9.

⁴¹ Landström, 2001, s. 12.

⁴² Edward W. Said, *Orientalism*, Ordfront, Stockholm, 2016, s. 63–71.

intressen också begränsade tänkandet kring Orienten.⁴³ Enligt Said är inte Orienten en död naturföreteelse, utan fortlever än idag och med sina generationers långa arbete inom institutioner har Europa och USA skapat ett kulturellt medvetande som accepterat den kunskap som utmynnat ur densamma. Said använder den italienske filosofen och kommunisten Antonio Gramscis beskrivning av hur ett samhälle ger samtycke till ett kulturellt ledarskap, eller *hegemoni*, där vissa idéer och kulturella uttrycksformer får övertaget över andra och accepteras. Följden av orientalismen är ett uppdelande i ett europeiskt ”vi” och ett utomeuropeiskt ”den Andre”.⁴⁴ Det här går att koppla till Faircloughs ”antaganden” och hur dessa tillsammans skapar ett samtycke i samhället.

Även Homi K. Bhabha pratar om ett förhållande mellan kolonisatören och den koloniserade, där det pågår en ständig förhandling om identiteter och kulturella meningar. Inom diskursen mellan kolonisatören och den koloniserade uppstår en oro och ängslighet (eng: *anxiety*), eftersom kolonisatören än idag vill dominera över den koloniserade. Men samtidigt som kolonisatören påpekar att det finns kulturella skillnader emellan dem, som att ”vi” är bättre än ”den Andre”, så uppstår oron ur en djupare medvetenhet om att det finns likheter dem emellan. Men detta vill kolonisatören förkasta och detta leder till rädsla; en rädsla som kan utnyttjas av den koloniserade i uppror mot kolonisatören. Västvärlden känner med andra ord en ängslighet inför sin identitet och hegemoniska position och måste hela tiden rättfärdiga den genom att markera sin dominans över andra kulturer som anses vara underlägsna. Detta visar på att båda grupper behöver varandra för att skapa sin egen identitet.⁴⁵

Bhabha ifrågasätter modernitetens ”grand narratives”, en historieskrivning som sedan upplysningstiden har tenderat att enbart visa hur framgångsrik, stabil och demokratisk västvärlden har varit. Det lämnas ingen plats åt alternativa berättelser eller andra erfarenheter inom nationen, vilket postkolonial teori vill rikta kritik mot.⁴⁶ Bhabha fokuserar på att visa hur kulturer inte kan anses vara helt ”rena” eller originella, han vill inte dela in världen i ”vi” och ”den Andre”, då detta inte är ett produktivt sätt att försöka

---

⁴³ Said, 2016, s. 63–67.

⁴⁴ Said, 2016, s. 68–71.

⁴⁵ David Huddart, *Homi K. Bhabha*, Routledge, London, 2006, s. 2–6.

⁴⁶ Huddart, 2006, s. 9.

göra en förändring. Han hävdar att kulturer ständigt ingår i en hybridiseringsprocess, där kulturer hela tiden har kontakt med varandra men inte att de blandas ihop. Det är i utkanten av kulturerna och i gränslandet emellan dessa, i de liminala zonerna, som det bildas mellanrumskulturer. Det är i den här zonen, i ”location of culture”, som nya kulturer skapas och det skapas ny kulturell mening i samhället. Bhabha vill frångå en syn på kultur som något som skapats i den centrala kärnan av en nationell officiell kultur – enligt honom skapas kultur i utkanterna och mellanrummen.⁴⁷

Bhabha utgår från Benedict Andersons syn på nationen som en föreställd gemenskap, och där nationen alltid har varit en plats för virtuella gemenskaper. Bhabha vidareutvecklar Andersons nationsbegrepp och undersöker kulturella representationer i den ambivalens som uppstår i det moderna samhället genom nationens narrativ, och hur nationen ”berättas”.⁴⁸

What I want to emphasize in that large and liminal image of the nation with which I began is a particular ambivalence that haunts the idea of the nation, the language of those who write of it and the lives of those who live it. It is an ambivalence that emerges from a growing awareness that, despite the certainty with which historians speak of 'origins' of nation as a sign of the 'modernity' of society, the cultural temporality of the nation inscribes a much more transitional social reality.⁴⁹

Den ambivalens som uppstår i skrivandet av nationen gör att den kulturella representationen blir tudelad då nationen delar in folket i en dubbel narrativ berättelse: det pedagogiska och det performativa; ett subjekt och ett objekt. Den pedagogiska berättelsen representerar det statiska, kontinuerliga och ackumulativa i samhället medan den performativa berättelsen står för upprepning och det återkommande. Dessa motsatstermer samarbetar i vad Bhabha kallar ”a double narrative movement”, där folket utgör grunden för båda berättelserna (eftersom folket både är individer med ett historiskt sammanhållet förflutet men samtidigt nyskapande, eftersom de alltid kan skapa nya strategier för att skapa sig en identitet som går utanför det som anses vara det

---

⁴⁷ Hubbart, 2006, s. 5–7.

⁴⁸ Homi K. Bhabha, (red.), *Nation and narration*, Routledge, London, 1990, s. 1–3 & Hubbart, 2006, s. 105.

⁴⁹ Bhabha, 1990, s. 1.

gemensamma arvet). Särskilt viktigt i Bhabhas teori om nationer som berättelser, är att han fokuserar på temporalitet – han vill motverka nationella berättelser i form av historicism, där nationer beskrivs utifrån horisontella, säkra och linjära berättelser av historien där identiteter fixeras för att enbart visa på kontinuitet och stabilitet. Resultatet blir då att många identiteter exkluderas och en ambivalens uppstår, som den som beskrevs ovan. Bhabha påstår inte att nationen enbart bör beskrivas utifrån det performativa och frångå det pedagogiska, utan han menar på att vi måste omformulera och beskriva nationen på nya sätt utifrån båda termerna.⁵⁰ Bhabhas teori om det performativa och det pedagogiska ska här prövas mot de frågeställningar som berör det nationella kulturarvet och vilka representationer av identiteter som skapas i samband med den definitionen.

Tidigare forskning och litteratur

- *Mångfald, intersektionalitet och mångkultur*

Intersektionalitet och hur makt på olika sätt producerar diskriminering och förtryck av olika grupper i samhället har varit ledord för forskare inom svensk postkolonial feministisk forskning. Den första antologin som på riktigt tog upp ämnet intersektionalitet i svensk forskning var *Maktens (o)lika förklädnader: Kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige*, med Paulina de los Reyes, Irena Molina och Diana Mulinari som redaktörer. Ur olika perspektiv visar texterna i antologin hur kön, klass och etnicitet tillsammans skapar fler maktordningar än enbart den under- och överordningen som råder mellan kvinnor och män. Författarna är även kritiska till nationalstaten och hur den diskursen formar identiteter utifrån att markera gränser mellan ”vi” och ”de andra”, precis som Said talar om. Diskursen bestämmer vilka villkor som är accepterade för social tillhörighet och identitet och lösningen till att låta upp gränserna i detta ”paradigmatiskt fängelse” vore att ha en öppen och pluralistisk diskussion om jämställdhet.⁵¹ En föreställning att Sverige inte har varit kolonialt i sitt förflutna, eller att det inte har existerat några koloniala mentala strukturer är inte korrekt

---

⁵⁰ Hubbart, 2006, s. 108–110, 117.

⁵¹ Paulina De los Reyes, Irene Molina & Diana Mulinari, ”Introduktion- Maktens (o)lika förklädnader”, *Maktens (o)lika förklädnader: kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige: en festskrift till Wuokko Knocke*, Paulina De los Reyes, Irene Molina & Diana Mulinari (red.), Atlas, Stockholm, 2012, s. 15–16.

då Sverige också har ett kolonialt arv genom att det finns en idétradition som går att spåra till upplysningstiden, och det är det som är viktigt att komma ihåg. Idag mäts dock inte människor i fråga om vilken ”ras” individen tillhör, men samma diskriminerande strukturer existerar då människor kategoriseras efter vilken kultur hen tillhör.⁵²

Mångfaldsfrågor har också forskats inom kulturmiljövården. Inom svensk kulturmiljövård, mellan perioden 2002–2012, har lokala institutioner haft svårigheter med att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen angående mångfaldsfrågor eftersom de inte har tillräcklig kunskap om hur de ska gå tillväga konstaterar Anders Högberg. Högberg beskriver hur kulturmiljövården har ett förflutet i nationalism som definierar tillhörighet, ursprung och kulturarv utifrån essentialism, eftersom det har fokuserat på geografiska och lingvistiska gränser.⁵³ Kanske har det praktiska arbetet inom kulturmiljövården stagnerat, just för att det under väldigt lång tid har utgått från en diskurs som accepterat en viss typ av kulturarv.

-Kulturarvsproduktion och UNESCO

Från att ha varit ett sätt att bevara den forntida materialiteten, har kritiska kulturarvsstudier uppmärksammat att kulturarvsproduktion handlar om hur man idealt önskar att förflutna, nuet och framtiden hänger ihop i en sammanhängande form.

The traditional Western account of 'heritage' tends to emphasize the material basis of heritage, and attributes an inherent cultural value or significance to these things. Furthermore, the sense of gravitas given to these values is also often directly linked to the age, monumentality and/or aesthetics of a place. The physicality of the Western idea of heritage means that 'heritage' can be mapped, studied, managed, preserved and or/conserved, and its protecting may be the subject to the management and preservation/conservation process, not because it simply 'is'. This process does not just 'find' sites and places to manage and protect. It is itself a constitutive cultural process that identifies those things and places that can be given meaning and value as 'heritage', reflecting contemporary cultural and social values, debates and aspirations.⁵⁴

---

⁵² De los Reyes, Molina & Mulinari, 2012, s. 18–19.

⁵³ Anders Högberg, *Mångfaldsfrågor i kulturmiljövården: Tankar, kunskaper och processer 2002-2012*, Nordic Academic Press, Lund, 2013, s. 2–3, 11–22.

⁵⁴ Smith, 2006, s. 3.

Hur vi definierat kulturarv och gör så än idag har präglats mycket av UNESCO och speciellt hur världsarvskonventionen definierar det. Rodney Harrison undersöker hur UNESCO sedan 70-talet strategiskt har arbetat med att definiera det globala kulturarvet, som startade med olika räddningsaktioner för att säkerhetsställa att dessa unika monument skulle finnas kvar till eftervärlden.⁵⁵ Owe Ronström undersöker hur Visby kunde med hjälp av UNESCOs världsarvskonvention och kulturarvspolitik bli en konstruerad framställning av historien som går efter konventionens kriterier. Han vill visa hur kulturarv produceras och vilka konsekvenser det kan få för samhället. Konstruktionen och historiebruket som används för att skapa kulturarv efter världsarvskonventionens kriterier grundar sig på experters arbete, det är ”abstrakta institutionaliserade expertsystem” som bygger på att alla runt omkring litar på deras omdömen. Kriterierna som efterföljs grundar sig på moral om det goda och vackra och detta fungerar som norm när världsarv utnämns.⁵⁶ Jan Turtinen undersöker också UNESCO och världsarvskonventionen från 1972, och hur den som internationell lag har fungerat som olika praktiker för hur olika aktörer har använt konventionen för strategiska val för att gynna deras politiska och ekonomiska intressen. Att det här har accepteras av omvärlden beror på att vissa länder gynnas av konventionen när det gäller internationella relationer och samarbeten med andra länder. Enligt Turtinen är konventionen skapad genom komplicerade informella relationer, snarare än officiella.⁵⁷

En annan forskare inom det kritiska kulturarvsfältet som nämndes tidigare är Laurajane Smith. Hennes bok *Uses of heritage* ville nyansera debatten kring vad kulturarv kunde innefatta för människor och hon diskuterar hur den moderna västerländska kulturarvsproduktionen växte fram på 1960- och 70-talet och hur experter och politiker hade tolkningsföreträde vad som räknades som kulturarv och hur deras kunskap styrde praktikerna inom kulturarvssektorns utveckling. Smith har en teori att det finns en Authorized Heritage Discourse, AHD, som domineras av en västerländsk expertis och kunskapsproduktion som är tätt sammanlänkande till ideologier som nationalism.

---

⁵⁵ Rodney Harrison, *Heritage: critical approaches*, Routledge, Milton Park, Abingdon 2013, s. 68.

⁵⁶ Owe Ronström, *Kulturarvspolitik: Visby: från sliten småstad till medeltidsikon*, Carlsson, Stockholm, 2008, s. 23 & 118.

⁵⁷ Jan Turtinen, ”Abstract”, *Världsarvets villkor: intressen, förhandlingar och bruk i internationell politik*, Acta Universitatis Stockholmiensis, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, Stockholm, 2006.

Hennes diskursbegrepp konstitueras inte enbart i att diskursen uttrycker sig i språk och ord, utan även hur vi människor använder språket som en social praktik för hur vi agerar och hur olika koncept konstrueras. Smiths premisser är att allt kulturarv är immateriellt, för utan det immateriella skulle inte det materiella kulturarvet finna någon mening. Kulturarven finns inte inbyggt i det byggda, utan det är de immateriella ritualer etc. som skapar värde och mening och som skapar ett kulturarv. Det är en meningsskapande kulturell och social process där förhandling om identitet är viktigt; vad vi minns både som kollektiv och individ. Sedan 90-talet har kritik uppstått mot diskursen och dess konstituerande roll i identitetsskapande, då många grupper kände sig exkluderade och inte representerade. En omformulering av kulturarv efterfrågades där immaterialitet skulle träda fram och där fokus på autenticitet och det statiska bevarandet skulle få minskad betydelse.⁵⁸

UNESCOS konvention om tryggnad av det immateriella kulturarvet var en av lösningarna på kritiken som uppstod och 2003 antogs konventionen för att skydda även de kulturarv som inte tar form i materialitet utan kan vara muntliga traditioner och seder. I dagsläget har 163 medlemsländer ratificerat konventionen och måste enligt denna föra förteckningar över de immateriella kulturarven inom sitt land, i Sverige är det Institutionen för språk och folkminnen som har huvudansvaret. Det är värt att påpeka är att det var främst utvecklingsländerna inom UNESCO som förespråkade ett införande av de immateriella kulturarven, då de kände att deras nationella kulturarv inte efterföljde kriterierna i Världsarvskonventionen.⁵⁹

- Svensk kulturpolitik

Sverige har en lång tradition av fornminnesvård, på 1600-talet fick nationen sin första fornminneslag.⁶⁰ Men någon kulturarvspolitik, eller kulturpolitik som politikområde med egna resurser kom långt senare. Runt sekelskiftet mellan 1800 och 1900, började grunden för den moderna nationella kulturpolitiken i Sverige läggas. Det fanns då tre

---

⁵⁸ Smith, 2006, s. 1-6.

⁵⁹ Unesco, <http://www.unesco.se/kultur/unescos-konvention-om-det-immateriella-kulturarvet/>, hämtad 20/2 2017.

⁶⁰ Nationalencyklopedin, sökord: Riksantikvarieämbetet, <http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/riksantikvarie%C3%A4mbetet>, hämtad 17/5 2017.

ideal som fortsatte sätta sina spår inom kulturpolitiken, men som har omförvandlats genom åren: upplysningsprojektet, folkbildningen och entreprenörskapet, som med fördel ska sägas gjorde sitt inträde på 1900-talets två senaste decennier.⁶¹

Kulturpolitiken i Sverige har varit relativt stabil sedan 1974, eftersom inga nya kulturpolitiska propositioner skrevs förrän 1996. Det har aldrig skrivits en enskild proposition om kulturarv förrän 2016/17. Kulturpolitiken måste samtidigt förstås som en flexibel plattform, då det har funnits utrymme för kulturministrar att ändra inriktning och göra påverkan i samhället med sina offentliga uttalanden. Kulturpolitiken har påverkats mer av tidens kontext då uttalandenas retorik tenderade att falla in på vad som ansågs vara rätt och fel, mer än vad andra politikområden har påverkats. Samtidigt har ”armlängds avstånd” alltid varit en starkt betonad princip inom kulturpolitiken, mer än vad som har förespråkats i andra politikområden.⁶²

Som nämndes tidigare har kulturpolitiken stått relativt still sedan 1974, året då den socialdemokratiska regeringen bestämde sig för att för första gången urskilja och skapa politikområdet kultur. Propositionen som lades fram hade föregåtts av en kulturutredning, Kulturrådet (som sedan blev en myndighet). Men det betyder inte att Sverige inte hade några statliga kulturinstitutioner innan 1974, utan att propositionen förmedlade och identifierade en ”mer självständig och statlig kulturpolitik”, där uppgiften var att få en mer övergripande syn för att kunna hantera det stora politikområdet.⁶³ Nästa gång en proposition skrevs om kulturområdet, var 1996 och den innehöll inga radikala förändringar, utan byggde snarare vidare på 1974 års proposition.⁶⁴ Det kulturpolitiska området uppfanns som begrepp för att det ansågs i regeringen vid 1974 för svårt att definiera det vida begreppet kultur. Istället tog man sig an det kulturpolitiska området, som både inkluderar och exkluderar kulturinstitutioner eftersom det har en gräns när det gäller vilka som får statligt stöd (praktisk mening), men även de institutioner som inte får stöd går under begreppet det kulturpolitiska området (vid mening). Det var inte förrän i 1996 års proposition som regeringen började tala om kultur i bestämd form. Det är även nu som regeringen ger sig på att även

---

⁶¹ Onsér Franzén, 2011, s. 114.

⁶² Jacobsson, 2014, s. 22–25 & 65–70.

⁶³ Hugoson, 2000, s. 41.

⁶⁴ Hugoson, 2000, s. 43.

försöka definiera ”kulturarvet”, i bestämd form, trots att kulturutredningen som föregick propositionen talar om kulturarv i både obestämd och plural form. Tidigare hade kulturarv benämnts som ”äldre tiders kultur” i 1972 kulturutredning och 1974 års proposition. 1974 års proposition ansåg det inte väsentligt att definiera kultur eller kulturarv, av respekt för att visa dess mångfald. 1996 års proposition definieras kulturarv både som singular och plural, i en förvirring där ”kulturarvet är avgörs mellan institutionerna, medborgarna och samhället i stort”. Regeringen vid 1996 försökte få kulturområdet till ett greppbart och enkelt politikområde. Genom att både använda kulturarv i bestämd och i obestämd form i 1996 års proposition, uppstår det en konflikt i vad som egentligen är kulturarv.⁶⁵ En konflikt som kan tänkas fortfarande existera, då den här studien undersöker om en monokulturell eller mångkulturell syn uttrycks i retoriken. Är kulturarv homogent eller heterogent? Det kan både skrivas i singularis; kulturarvet men också vara plural; kulturarv.

- *Nation och nationell identitet*

“Nationalism är eruptioner, gärna med etniska grupper i huvudrollerna, anförda av fanatiska ledare och inspirerade av en eller annan form av religiös eller politisk extremism.” Så skriver Sverker Sörlin i inledningen till antologin *Nationens röst*. Det här är hur vi oftast brukar definierar och har definierat nationalism, vilket har lett till främst i Sverige, att dess invånare tror att nationalism inte finns inom landets gränser. Det är något främmande och eftersom Sverige haft fred i 200 år, stämmer inte den beskrivningen av nationalism in här; Sverige är ett undantag från resten av världen tycker man. Detta är en föreställning som Sverige har om sig själv och sin koppling till nationalism säger Sörlin. Men i antologin ges en samling av de större huvudlinjerna inom nationalismforskning och där tre positioner främst verkar: en funktionalistisk, en primardialistisk och en historisk. Den historiska positionen av nationalismforskning kommer att ha mest relevans för den här studien och där ingår forskare som Benedict Anderson och Eric Hobsbawm. Den historiska positionen ”betonar nationalismens karaktär av inlärd tradition och gemenskapsfrämjande processer”.⁶⁶ Det finns otaliga

---

⁶⁵ Hugoson, 2000, s. 43–47.

⁶⁶ Sverker Sörlin, ”Inledning”, Ingemar Karlsson, Richard Pettersson, & Sverker Sörlin, (red.), *Nationens röst: texter om nationalismens teori och praktik*, 1. uppl., SNS förl., Stockholm, 2001, s. 9-12.

spår inom nationalismforskningen men valet av dessa två forskare representerar olika delar inom forskningsfältet.

Hobsbawm undersöker hur traditioner blev massproducerade företeelser och konstaterar att sedan 1800-talet skedde en förändring då ”sociala grupper, miljöer och sociala sammanhang” krävde ”nya instrument för att garantera eller uttrycka social sammanhållning och identitet samt för att strukturera sociala relationer.”⁶⁷ Detta var ett sätt att skapa lojalitet och ramen för medborgarnas aktioner var staten. Genom att allt fler medborgare intresserade sig för inrikespolitik på 1800-talet, blev staten och det civila sammansvetsat till en enhet som var svårt att skilja på. För att vidmakthålla sammansvetsningen krävdes något som knöt dem båda tillsammans, ett socialt kitt, och då uppfanns traditioner som ett verktyg för att fästa medborgarnas lojalitet vid.⁶⁸

Anderson diskuterar nationens uppkomst och har med sitt verk *Imagined communities: Reflections on the Origin and spread on Nationalism* inspirerat andra forskare, däribland Homi K. Bhabha, med sitt modernistiska och antropologiska synsätt på nationens uppkomst. Anderson undersöker vilka faktorer som ligger bakom de mentala och psykologiska faktorerna till varför medborgare, döda som levande och icke födda, känner sig hemma i en gemenskap som en nation.⁶⁹ Nationalism är kulturella artefakter som har fått liv genom att deras innebörder framställs som att de innehar en slags emotionell hängivenhet för nationens invånare. En sådan hängivenhet att du till och med kan tänka dig att döda andra för att försvara din nation. Nationen är en föreställd politisk gemenskap och anledningen till varför Anderson kallar den föreställd är för att alla invånare inom nationen, skulle inte på något sätt kunna känna varandra, och kan inte på så vis veta hur andra känner och identifiera sig med dem. Men samtidigt upplevs en gemenskap inom nationens medvetande och betraktas som ett ”djupt, horisontellt kamratskap”.⁷⁰ Precis som Bhabhas tvådelade teori om nationens berättelse, hävdar Anderson att det finns en dualitet i nationen eftersom den både kan uppfattas som ”ny”

---

⁶⁷ E.J. Hobsbawm, *Massproducerade traditioner*, Arkiv, Lund, 2002, s. 9.

⁶⁸ Hobsbawm, 2002, s. 10–16.

⁶⁹ Sörlin, 2001, s. 219.

⁷⁰ Benedict Anderson, *Den föreställda gemenskapen: reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*, Daidalos, Göteborg, 1993, s. 19–22.

och ”historisk”. På så sätt kan nationen hävda både sitt urminnes förflutna och göra dess framtid till gränslös.⁷¹

---

⁷¹ Anderson, 1993, s. 25.

UNDERSÖKNING

Kritisk diskursanalys av propositioner

– 1996

1996 års kulturproposition består av 229 sidor och den här studien har fokuserat på punkt 14 i propositionen, där drygt fyra sidor inleder avsnittet med att de sociala agenterna ger en representation av kulturarvet, men också en definition. Propositionens disposition är att först ge en beskrivning av området, sedan gå in på inriktningen för de insatser som är menade att vara i fokus framöver, regeringens skäl för inriktningen och sedan gå in på området i en större beskrivning. Regeringens skäl för bedömningen för kulturarvet låter: ”Alla människor har ett kulturarv och vi har alla rätt att få detta uppmärksammat och erkänt. Detta gäller inte minst de röst- och resurssvaga grupperna. Denna inriktning skall gälla som utgångspunkt för regeringens bedömning av verksamhetsområdena museer och utställningar, kulturmiljö och arkiv.”⁷² Här uttrycks grunden för regeringens förhållningssätt till kulturarv; att det ska fungera som ett sätt för att bidra till människors och individers yttrandefrihet och demokratiska rättigheter i samhället. Regeringens bedömning av en av punkterna till framtida insatser är att de vill ”jämna ut de skillnader som finns mellan olika grupper av människor när det gäller bevarandet av och tillgången till kulturarvet”.⁷³ Vad menas med det här? Vad är det de sociala agenterna vill göra med den här agensen och inriktningen, och vad är det för sammanhang som kulturarv sätts inom? Vilka är dessa ”röst- och resurssvaga grupperna” i samhället?

Definitionen av kulturarvet inleds med att: ”Kulturarvet är inte bara en omistlig utan också en ofrånkomlig del av vår kulturella helhet och identitet. Det speglar samhället och människors historia i en mångfald av uttrycksformer och spår.” De två meningarna visar tillsammans hur texten antar ett existentiellt antagande; den pekar ut vad som är kulturarvet. Alltså är kulturarvet en viktig del i människors existens och identitetsskapande. Vidare anges att kulturarv kan både vara materiellt och immateriellt; det

---

⁷² Sverige, Regeringen, *Regeringens proposition 1996/97:3: kulturpolitik*, Stockholm, 1996, s. 126.

⁷³ Regeringen, 1996, s. 126.

unika och det vanliga, som bevaras i institutioner men också att kulturarv finns i vårt ”vardagslandskap”, och att alla människor ska ha del i tillkomsten till kulturarvet oavsett ”kön, ålder, härkomst, social ställning, utbildning, talang eller sysselsättning.” Det är viktigt att bevara ett urval av bredd i samlingarna, för om du som individ inte har ett erkänt kulturarv att vila din identitet på, står du sämre rustad för att ”delta i formandet av samhället och hävda dina krav på lika rättigheter och möjligheter.” Männan utgör normen inom kulturarvet och därför är det betydelsefullt vilkas kulturarv som sparas, då detta har betydelse senare i tiden hur olika roller och strukturer kommer att uppfattas och förmedlas. Det är kanske dessa grupper som refererades till i början av texten, ”de röst- och resurssvaga grupperna i samhället”: utan en trygg identitet och ingen koppling till ditt ursprung kommer du inte bli en bra medborgare och inte kunna bidra till samhällets progression.⁷⁴

Texten förklarar vidare hur produktionen av kulturarv går till, och att det i begreppet ””arv”” ligger redan något som finns och vi som lever i dag fått av tidigare generationer, texten utgörs av existentiella antaganden om vad kulturarv är. Kulturarvet har dock inga tydliga gränser i tiden, eftersom vi i samtiden också kan delta i produktionen av kulturarv; på så vis går det inte att ange en exakt beskrivning av när en företeelse blir en del av kulturarvet ”medan vissa blir ’klassiker’, som ständigt kan upptäckas och nytolkas. Vi har ett ansvar för att bevara och berika kulturarvets mångfald och att lämna vidare till nästa generation.”⁷⁵

Retoriken i propositionen, och hur språket används av de sociala agenterna försöker visa på att kulturarv ska bestämmas av olika parter i ett samtal; i en förhandling där parterna är kulturinstitutionerna, medborgarna och samhället i stort. Kulturarvet är inte statiskt utan dynamiskt, eftersom det förändras efter vilken social kontext som omger det samtidigt som det representerar ”kontinuitet, förankring och tradition”. Det finns alltså ingen hegemonisk struktur som bestämmer vad kulturarv ska vara.⁷⁶ Men säger inte propositionen indirekt att det visst finns en hegemonisk struktur eftersom det är ett

---

⁷⁴ Regeringen, 1996, s. 126–128.

⁷⁵ Regeringen, 1996, s. 127.

⁷⁶ Regeringen, 1996, s. 127–128.

samtal mellan olika parter som innehar olika maktpositioner i samhället. Det går inte att jämställa kulturinstitutionernas makt med den makt som medborgarna innehar, här vill jag påstå att det är ett mycket mer komplext samtal som förs än vad texten i propositionen visar; det finns inget kritiskt förhållningssätt till hur kulturinstitutioner skapar kunskap. Men däremot visar texten att alla parter är beroende av varandra, utan medborgare har kulturinstitutionerna inget syfte och vice versa. Texten visar här ett exempel på intertextualitet och att den försöker ta in andra röster, även om dessa röster inte får komma till tals uttryckligen.

Kulturarvet uttrycks och representeras också i motsatsord: dynamiskt och statiskt, inifrån och utifrån. Definitionen om vad som är svenskt kulturarv anges:

Från ett inhemskt perspektiv kan man urskilja både regionala och lokala särdrag, vilket ger oss möjlighet att uppfatta mångfalden och rikedomen i landet och inte enbart ett enhetligt svenskt kulturarv. Vårt kulturarv kan inte begränsas till enbart det som skapas av människor som levtt inom Sveriges gränser. Import och impulser från andra länder och världsdelar har alltid påverkat och format det vi kallar 'svenskt'. Det svenska kulturarvet är tillika en del av mänsklighetens och som sådant ett svenskt ansvar gentemot det internationella samfundet.⁷⁷

Kulturarv är både ett enhetligt område med en mångfald olika uttryck, men det dras inga gränsdragningar för att svenskt kulturarv har formats av influenser utanför nationens gränser. Enligt Bhabha skapas nya kulturyttringar i gränslandet mellan olika kulturer, vilket utdraget från propositionen menar. Men samtidigt menar propositionen att det svenska kulturarvet har ett ansvar gentemot det internationella samfundet. Vad är det för sammanhang? Lite senare i texten beskrivs hur betydelsefullt inträdet i EU har betytt för att samarbetet mellan länder har förändrats, men att det då kan vara viktigt att ha en trygg förankring i sin egna nationella och kulturella identitet. Det är en förutsättning för att mötena med andra länder ska ge goda resultat. Den regionala och lokala nivån lyfts här, då mångfald och variation "kan ge ökad tolerans och förståelse för de människor som bosatt sig i Sverige och deras respektive kulturarv. Det finns inget som säger att

---

⁷⁷ Regeringen, 1996, s. 127.

stolthet över det svenska skulle behöva stå emot det främmande.”⁷⁸ Den sista meningen visar sammanhanget som kulturarv lyfts fram i, inom nationen Sverige. Språket som används skapar en nationalistisk retorik där ett ”vi” och ett ”den Andre” pekats ut medan språket fortfarande försöker inkludera andra genom att använda ord som mångfald och variation. Men det landar ändå i ett exkluderande språkbruk när språket använder ”de”, ”deras respektive kulturarv” och det ”främmande”. Texten bygger i det här fallet på föreslagna antaganden om vad kulturarv är, kan bli eller kommer att bli: ”Kulturarvet kan och måste”, ”kan man urskilja”, ”vilket ger oss”, ”vårt kulturarv kan inte”, ”har alltid påverkat och format”, ”det svenska kulturarvet är” osv.

I 1996 års proposition vilar representationen av kulturarv på en blandning av existentiella och föreslagna antaganden, några exempel finns på värderande men inte många. Det går inte att hitta några konkreta exempel på intertextualitet som tar in andra röster men det kan bero på att det här var den andra kulturpropositionen som skrevs efter 1974 och därför har den lite att förhålla sig till. Dessutom undersökte jag endast en liten del av propositionen, det kan hända att det finns tecken på intertextualitet med andra röster på andra platser i texten. Verb som används i samband med kulturarv var bevara, förmedlas, använda och berika. Andra ord som används i samband med kulturarv var identitet, mångfald, betydelse, förutsättning och förankring.

– 2009

Det finns ingen avskild sektion för kulturarv i 2009 års proposition, som det fanns i 1996 års, utan kulturarv går att finna på lite olika platser. Dessutom är det svårt emellanåt att veta när det menas kulturarv och ”bara” kultur. Ibland är kulturarv med i kulturbegreppet, eftersom texten inte väljer att skriva ut det. Den kultursyn som uttrycks i den här propositionen är svårtydlig då det sägs att ”kultur är inte entydig eller möjligt att avgränsa på ett enkelt sätt. Det är ett begrepp som kan växla i betydelse beroende på vem som använder det och i vilket sammanhang det används. Betydelsen av ordet kultur skiftar också över tid och hänger samman med samhällsyn och ideologiska utgångs-

---

⁷⁸ Regeringen, 1996, s. 128.

punkter.”⁷⁹ Därefter ges olika sätt att definiera kulturbegreppet, som ontologiskt, antropologiskt eller estetiskt. Kulturarvet uttrycks ändå som en av de kulturpolitiska prioriteringarna i propositionen och kulturarvet sägs kunna användas på olika sätt men ett sätt att beskriva det skulle kunna vara ”att det handlar om traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap som överförs från generation till generation.”⁸⁰ Inom kulturpolitiken är det centralt att uppgiften är ”att bevara, tolka, tillgängliggöra och utveckla kulturarvet” för att kunna ”värna kulturarvet för framtiden”.⁸¹ Kulturarvet uttrycks som ”en kraft i samhället” som olika aktörer ska omtolka, utveckla och använda. Det kulturella arvet fungerar som en arena för samtidens konst- och kulturyttringar att hämta inspiration ifrån, och det kan vara både materiellt och immateriellt kulturarv. Kulturarvet ska både vara ”angeläget och levande” för att kunna ”bevaras för kommande generationer”⁸²; språket använder här motsatsord för att uttrycka hur kulturarv ska definieras och representationen vilar på existentiella antaganden.

Även i den här propositionen representeras kulturarvet i ett sammanhang där ett samtal mellan olika aktörer är av stor vikt; det ska vara ett öppet samtal om tolkningar och representationer mellan enskilda medborgare, myndigheter, institutioner, organisationer och näringsliv där alla ska få bidra med sina perspektiv och utgångspunkter kring kulturarvet.⁸³ I förra propositionen stod det skrivet om det internationella samarbetet mellan länder och hur viktigt det var att se till den mångfald och variation som finns inom nationens gränser, men att även blicka ut och förstå att andra impulser från andra länder har format vad som är ”svenskt”. Därför var det viktigt att vara trygg och ha en förankring i sin egna nationella och kulturella identitet. I den här propositionen är texten omformulerad och talar mindre om identitet: ”Kulturen är en viktig brobyggare inom olika politikområden och internationella kulturkontakter sker i stor utsträckning inom ramen för bl.a. Sverigefrämjande samt utrikes- och biståndspolitik. [...] De ökande

---

⁷⁹ Sverige, Regeringen, *Tid för kultur*, Stockholm, 2009, s. 12.

⁸⁰ Regeringen, 2009, s. 12.

⁸¹ Regeringen, 2009, s. 12 & 25.

⁸² Regeringen, 2009, s. 25.

⁸³ Regeringen, 2009, s. 28–32.

internationella kontakterna har starkt bidragit till att samhället har blivit interkulturellt, med en blandning av uttryck och erfarenheter på både individ- och samhällsnivå. Det interkulturella utbytet har, liksom det internationella, en stor betydelse för kulturlivets utveckling.”⁸⁴ Nu har det svenska kulturarvet byts ut mot det interkulturella samhället med en blandning av uttryck. Under rubriken ”Mångfald och interkulturell samverkan” går det att hitta ett sammanhang för hur propositionen definierar nationen ur ett kulturellt perspektiv:

Sverige är ett land präglad av etnisk, kulturell, språklig och religiös mångfald. De nationella minoriteternas språk och kultur utgör exempel på sådan mångfald. Många invånare från andra länder har kommit hit och nya tekniska framsteg knyter oss närmare människor i andra delar av världen, vilket ökar vår kunskap om och kontakt med kulturen på andra håll. En internationell utblick och ett interkulturellt perspektiv blir en allt viktigare utgångspunkt för de kulturpolitiska övervägandena. [...] Vi menar att kulturen måste vara relevant och angelägen för hela befolkningen. Kulturpolitiken ska bidra till en ökad mångfald och ett mångfacetterat kulturutbud och därmed större valfrihet för var och en. Att många olika erfarenheter, tankar och historier tillvaratas och speglas är en förutsättning för en levande demokrati.⁸⁵

Citatet ovan visar ett underliggande antagande att Sverige hade en monokulturell och ren kultur innan den utsattes för andra kulturer utifrån. Det är en intressant formulering, vilket visar att texten formar en syn på hur nationens kultur sett ut innan, att Sverige var helt isolerat från kulturella intryck från andra håll innan tekniska framstegen och att människor från andra delar av världen valde att flytta hit. 2009 års proposition är den enda av de tre propositionerna som använder ”interkulturellt perspektiv”.

Interkulturalitet definieras i UNESCOs konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar som ”olika kulturers existens och jämbördiga spel samt möjligheten att skapa gemensamma kulturyttringar genom dialog och ömsesidig respekt.”⁸⁶ Sverige har varit ett av de länder som har förespråkat och varit initiativtagare i arbetet med UNESCOs konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar. Det var rapporten *Vår skapande mångfald* som kom 1996 och den

---

⁸⁴ Regeringen, 2009, s. 31.

⁸⁵ Regeringen, 2009, s. 22.

⁸⁶ Unesco, *Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar*, Svenska Unescorådet, Stockholm, 2010, s. 26.

fungerade som startpunkten för den här processen. Två år senare var Sverige värd för UNESCO-konferensen ”The Power of Culture” som ägde rum i Stockholm. Där bildades ett nätverk ”International Network on Cultural Policy”, som sedan spred sig till 70 andra länder. Det huvudsakliga arbetet inom nätverket var att försöka ta fram ett juridiskt bindande instrument för kulturpolitik och för att säkra den kulturella mångfalden, där Sverige blev en drivkraft för att instrumentet skulle realiseras inom UNESCO och inte av någon annan organisation. Men det var svårt att samarbeta mellan länderna och komma fram till ett gemensamt språk. Den största frågan som uppstod var den om relationen mellan kulturell hänsyn och handelsintressen: ”När hade handels starka krafter anledning att böja sig för kulturell mångfald?”⁸⁷ Sverige var inte det land som skapade konventionen men stod bakom den väldigt tidigt. Det var främst UNESCO sekretariatet i Paris som gjorde det möjligt att konventionen blev färdig i tid till generalkonferensen 2005. Däremot var Sverige ett av de 30 första länderna att ratificera konventionen och ”att hamna i skaran av de första 30 länderna har egentligen ingen praktisk betydelse alls men har ett signalvärde” och ”Sverige kunde med sin tidiga ratifikation framhålla ett särskilt engagemang för konventionen” står det att läsa i historiken i konventionstexten.⁸⁸ Genom att Sverige fick en framstående plats i arbetet med konventionen, måste det ha bidragit till att den nationella kulturpolitiken fick inspiration och att de kulturpropositioners intertextualitet som använts i den här studien interagerat med texten i konventionen. Sverige måste, för att behålla sin prestigefyllda plats på den internationella arenan, föregå med gott exempel. När ett land väl har ratificerat en konvention måste landet ”bekräfta sitt åtagande” då ”En konvention är det starkaste normativa instrument inom ramen för det internationella samarbetet.”⁸⁹ Det här med att den svåraste fråga om relationen mellan kulturell hänsyn och handelsintressen är intressant, då kulturpropositionen 2009 är den proposition som talar mest om att kultur ska utvecklas i form av entreprenörskap och kultur ska vara en kreativ näring. Finns det ett samband mellan konventionen och propositionen? Civilsamhället ville att kulturella intressen skulle väga mer än de handelspolitiska, men i slutändan

---

⁸⁷ Unesco, 2010, s. 10–11.

⁸⁸ Unesco, 2010, s. 12–13.

⁸⁹ Unesco, 2010, s. 5.

blev det en kompromiss och en balansgång.⁹⁰ I det internationella samtalet om kultur, konstaterades det i början av arbetet med konventionen att kulturen har en dual natur, vilket betyder att det finns både ett kulturellt och ett ekonomiskt värde. Det måste finnas en ”ömsesidig respekt mellan kulturella och handelsmässiga intressen”.⁹¹ Detta resulterade i en skrivning i konventionen om att generalkonferensen: ”*Är övertygad om att kulturella aktiviteter, varor och tjänster är av både ekonomisk och kulturell art eftersom de är bärare av identiteter, värderingar och betydelser och därför inte bör behandlas som om de enbart hade ett handelsvärde.*”⁹²

I 2009 års proposition kopplas kulturarvet inte lika hårt till identitetsskapande, utan här skrivs det att ”kulturella värden är grundläggande för den enskilda individen och för människors liv tillsammans”. Dessa värden värnas i ”bl.a. kulturmiljöer, konstnärliga uttryck och traditioner” för att sedan bilda ”en grund för vår personliga identitet och våra vägval.” Detta beskrivs som en positiv kraft, precis som kulturarv beskrivs på flera ställen som ”en kraft i samhället som bidrar till utveckling och förnyelse” eller ”en kraft i samhället som ständigt behöver omtolkas, utvecklas och användas på nya sätt.”⁹³

Jag tittade på de två direkta sektioner i propositionen som definieras kulturarv och försökte se vilka verb som var vanligast och resultatet blev: använda, skapa, bevara, vårda, utvecklas, främja, tillgängliggöra, berikar, bidrar. Andra ord som användes i samband med kulturarv var angeläget, förutsättning, levande, utveckling, tillgängligt, satsningar.

I 2009 års proposition vilar representationerna av kulturarv på värderande antaganden, därefter existentiella och sist föreslagna. Texten tar in röster från andra verk men det är inte många men ändå fler än 1996 års proposition. Exemplet kommer från FN, 1974 års kulturproposition, diskrimineringslagen, SOM-undersökning, språklagen, nya lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk, Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och Europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk.

---

⁹⁰ Unesco, 2010, s. 15.

⁹¹ Unesco, 2010, s. 9.

⁹² Unesco, 2010, s. 21.

⁹³ Regeringen, 2009, s. 25, 29–31.

– 2016

I kulturarvspropositionen från 2016/17 står det mycket skrivet om kulturarv och jag har fokuserat på avsnitten 5.2 *Kulturarvet är föränderligt och öppet* samt 5.3.2 *Skapandet av identiteter och gemenskaper*. Centralt för definitionen och tolkningen av kulturarvet i den här propositionen är att det ska vara öppet: ”i allmän mening kan kulturarv förstås som spår och uttryck från det förflutna som tillskrivs värde och används i samtiden.” Kulturarv finns på många platser i samhället och sammankopplas ofta med identitets-, gruppstillhörighets- och samhällsutvecklingsfrågor. Förståelsen av kulturarv skapar en utgångspunkt för den enskilde personens förhållningssätt till historier, medan kulturarv kan inom andra sammanhang, i det offentliga, ge inspiration och vägleda det civila samhället och föreningslivet. Om kulturarvet ska kunna bevaras och hanteras är det av praktiska skäl viktigt att avgränsa området, för att kunna ge de resurser som behövs. Därför har kulturpolitiken använt sig förut av både kulturarv i plural och obestämd form, men också i singularis och bestämd form. Kulturarv har ofta kopplats samman med objekt men det finns immateriella ”objekt” som också ingår i området. När kulturpolitiken har använt ord som bevara, bruka och användas, har politiken fokuserat på en ”objektinriktad förståelse av kulturarvet”. Men det behöver samtidigt inte rubba synen på att kulturarv likaså kan vara föränderligt säger propositionens text. Genom att dra sådana här paralleller till dåtidens politik visar texten att den tar in andra röster och begrundar sina antaganden på dem. ”Ingenting blir kulturarv förrän det behandlas och används som sådant” och tolkningar av kulturarv förändras över tid. Därför är kulturarv beroende av hur människor väljer att använda det. En ständig tolkning och omtolkning pågår av kulturarvet där ”vissa föreställningar om vad som hör till våra gemensamma arv är mycket stabila över tid, andra ändras betydligt fortare.” Även i den här propositionen, som i de andra, framhålls vikten av att kulturarv ska definieras av olika aktörer från olika samhällsområden, dock inte politiker, då den politiska sfären tidigare har ”bidragit till exkludering och falsk homogenisering av den mångfald som alltid funnits i samhället.” Politiken ska enbart ge förutsättningar, inte ange innehållet.⁹⁴

---

⁹⁴ Regeringen, *Kulturarvspolitik: regeringens proposition 2016/17:116*, Riksdagens tryckeriexpedition, Stockholm, 2017, s. 57–59.

”En förståelse för hur kulturarvet löpande omskapas i praktiken – en förståelse för kulturarvet som process – är nödvändig för att utveckla det offentliga kulturarvsarbetet och säkerställa dess relevans i framtiden” och ”att inte fastna i föreställningar om att vi därför med detta som redskap kan skriva om historien på sätt som skulle vara mer tilltalande idag. Ett processuellt perspektiv på kulturarvet påminner om att hur det förflutna framställs, något som dagens kulturarvsinstitutioner kan påverka, har stort inflytande över hur människor förstår historien. Men det är viktigt att understryka att denna insikt inte innebär att vi kan lägga historien till rätta.”⁹⁵

Det sammanhang som kulturarv har skapats inom förut har förknippat det med ”ursprung, stabilitet, platsbundenhet och kulturell homogenitet”; sammanhang som legitimerar nationen och lever vidare på värderingar och tolkningstraditioner som exkluderar uttryck som utmanar den här ordningen. Nationen har också fungerat som förebild när samlingar har byggts upp inom institutioner för att berätta stabila nationella ursprungsberättelser.⁹⁶

I den här propositionen återgår synen på att kulturarv har en viktig del i människors konstruktion av identiteter och byter ibland ut gruppstillhörighet mot gruppgemenskap. Ett kritiskt förhållningssätt uttrycks när kulturarv används också för ”att kritisera rådande gemenskaper och för individuell frigörelse”. Språket i texten visar på att kulturarv kopplat till identitetsskapande är viktigt för lokala sammanhang och i människors vardag; i den moderna tid som vi lever i kan förändringar komma snabbt och då kan kulturarv ge ”en förankring i tiden”; men också för att ”många svenskar med utländsk bakgrund söker sin förankring i historiska skeenden av personlig betydelse”. Vidare sägs det att ”kulturarvet kan fungera som byggstenar i skapande av identiteter” och att kulturarv är ”något som människor kan arbeta med, snarare än något som man enbart är inskriven i eller som styr ens handlande”.⁹⁷

---

⁹⁵ Regeringen, 2017, s. 59–60.

⁹⁶ Regeringen, 2017, s. 60.

⁹⁷ Regeringen, 2017, s. 65–67.

Vanliga verb som användes var: bruka, bidra, använda/ användas/ använts/ används, bevara/ bevaras, främja/ främjar, fylla/ fyller, skapa/ skapas/ skapandet/ omskapa, förstår/ förstås, förändras/ ändras/ förändrats, utveckla, om- och nytolkning. Andra ord som användes var: gemenskap, utgångspunkt, förankring, förståelse, processer, öppen/ öppenhet, uttryck, föränderligt/ förändring.

Genomgående för propositionen är att representationen av kulturarv vilar på föreslagna antaganden, även om existentiella och värderande finns med på några platser. Texten tar in fler röster också, fler än de två tidigare propositionerna, då den tittar tillbaks och visar hur kulturarvspolitiken sett ut i det förgångna.

Kritisk diskursanalys av kulturministrarnas uttalande i offentligheten

– 1996

Sex dagar efter att Marita Ulvskog blev utnämnd till kulturminister, gjorde hon det här uttalandet i riksdagen:

Fru talman! Jag vet inte om jag kan tycka att regeringsförklaringen var ett oskrivet blad. Den var en mycket kortfattad och kärnfull deklARATION, som förhoppningsvis fler än riksdagsledamöterna skall orka läsa. Där stod en del om kulturen, om kulturens viktiga roll för att överbrygga klyftor mellan människor, klassklyftor, geografiska klyftor och inte minst etiska konflikter. [...] den s.k. konflikten mellan bredd och elit, mellan kvalitet och geografisk spridning vill jag egentligen inte tillstå existerar. Det är i väldigt många fall en konstruerad konflikt. Vi kan inte ha en bredd på kulturen och en kultur i hela landet om vi inte också har kraftiga motorer inom kulturpolitiken. Dessa institutioner finns i högsta grad i Stockholmsregionen. Vi skall ha nationalscener, men de skall visa att de på olika sätt är hela folkets teater och icke Stockholmsteatrar – för att ta ett aktuellt exempel. Som sagt var, bredden behöver eliten, eliten behöver bredden.⁹⁸

Det här exemplet måste vara ett av de första där kulturministern uttalar sig om vilken kultursyn hon har. Men genomgående positionering för kulturministern i hur hon annars uttrycker sig om kulturarv senare, är att hon vill bredda kulturen och öppna upp för nya grupper, hon vill att kulturen ska leva i hela landet och hon vill flytta kunskap från

---

⁹⁸ Riksdagen, ”Frågestund Kulturpropositionen”, *Prot. 1995/96:77*, Riksdagens protokoll, Stockholm, 28/3 1996, s. 44.

huvudstaden ut i regionerna. Hon pratar om revirgränser och gränsöverskridande kulturarvsinstitutioner. Uttrycket ”motorer” för nationalscenerna är något Ulvskog behöll och använde i andra sammanhang. Av en slump när jag letade igenom artiklar med Alice Bah Kuhnke, hittade jag en faktaruta längst ner där det stod:

Ideologisk motor sedan 1999

Redan när Marita Ulvskog år 1999 skapade myndigheten Statens museer för världskultur var det med tanke på att använda museerna till att lösa Sveriges integrationsproblem. Världskulturmuseet i Göteborg blev den ideologiska motorn som sedan dess knuffat Stockholmsmuseerna framför sig, med ständiga konflikter som följd.⁹⁹

Påståendet att Ulvskogs politik och retorik var en lösning för Sveriges integrationsproblem går att koppla till hur hon uttryckte sig i offentligheten år 1996. Ulvskog fick mycket kritik, både i media, hos allmänheten och i riksdagen, för förslaget att flytta de tre museerna för världskultur från Stockholm till Göteborg och göra Göteborgs etnografiska museum till ett samordnande central- och ansvarsmuseum, där alla dessa museer ska ingå. Men själva anledningen till förslaget var enligt Ulvskog själv tvunget att ske för är att en förskjutning av makten skulle lösa upp de hårda revirgränserna. Hon säger att: ”Svenskt museiliv lider av att det är väldigt hårda revirgränser. Och i motsats till museilivet i ett antal andra länder så klarar vi inte att skapa museer som är gränsöverskridande när det gäller olika vetenskapliga discipliner. Det finns hårda konflikter om bara att utbyta föremål mellan varandra för att ta ett annat exempel.” Varför museerna måste flytta till Göteborg är för att kulturministern ”tror att det är svårt att bygga någonting nytt där revirgränserna är så hårt satta som de är i Stockholm”.¹⁰⁰ I riksdagen uttrycker Ulvskog sig på ett lite annorlunda sätt, det går att koppla med att det skulle kunna vara ett försök till att lösa integrationsproblemen. Ulvskogs uttalanden i riksdagen grundar sig på argument från en f.d. kulturchef för Svenska Dagbladet och en mycket kulturkunnig person, Lars Lönnroth och en känd

---

⁹⁹ Ola Wong, ”Bah Kuhnkes kulturpolitik hotar kulturarvet”, *Svenska dagbladet*, 28/9 2016, <https://www.svd.se/bah-kuhnkes-kulturpolitik-hotar-kulturarvet>, hämtad 23/5 2017.

¹⁰⁰ Marita Ulvskog, ”Debatten kring kulturminister Marita Ulvskog (s) och förslaget i kulturpropositionen om att flytta tre museer (Medelhavsmuseet, Östasiatiska museet, Folkens museum) fr Stockholm till Göteborg”, SR, P1, *Studio Ett*, 8/10 1996, 17.00-17.45, [Radio], Stockholm.

museiman, Olov Isaksson tidigare chef för Historiska museet. Den rätta miljön finns alltså i Göteborg för att där fanns inte bara en:

’vetenskaplig tradition från etnografiska banbrytare som Erland Nordenskiöld och Bernhard Karlgren utan också ett levande folkligt intresse för utomeuropeiska kulturer, betingat av Göteborgs roll som Sveriges ledande sjöfartsstad sedan Ostindiska kompaniets tid på 1700-talet.’ [...] Olov Isaksson, känd museiman, tidigare chef för Historiska museet, skrev i ett brev till Kulturdepartementet efter att ha fått sin artikel tillbakasänd från en annan stor morgontidning som inte ville publicera den: Skulle sköra ting, som en gång transporterades på kamelryggar och fraktats över kontinenter och världshav riskera att förstöras om de sändes till Göteborg?¹⁰¹

Ulvskog ställer sig okritiskt bakom de här argumenten som har spår från koloniala tankestrukturer och upplysningstidens ideal. Det här är vad museerna för världskultur grundar sig på: 1700-tals ideal som går att koppla samman med Said och vad han säger kring varför vetenskapstraditionen kring ”vi” och ”den Andre” är så djupt rotade än i dag i våra institutioner. Ett museum för världskultur är alltså ett museum för ”utomeuropeiska kulturer” som kommit hit till Sverige ”på kamelryggar”. Om Ulvskog nu skulle vilja förflytta makten från majoritet till minoritet som här gestaltas av Stockholm och Göteborg, vore det inte då rimligare att repatriera föremålen som finns i Statens museer för världskulturs samlingar?

Som nämndes i teori avsnittet, så tar postkolonial teori avstamp i att det finns en västlig dominans i kunskapstraditionen som visar hur västvärlden har exploaterat andra delar av världen och hur vetenskapliga metoder och teorier har försvarat den exploateringen. Ulvskogs argument visar att den kunskapstraditionen tar sig uttryck även vid år 1996. Hon reflekterar inte över hur hon uttrycker sig för att det är allmänt accepterat att uttala sig såhär, det finns ett hegemoniskt maktförhållande i det västerländska tänkandet som upprätthåller diskrimineringen av de underordnade. I och med att Ulvskog säger ”utomeuropeiska kulturer” gör hon precis så som nämndes tidigare, istället för att använda etnicitet använder hon kulturer för att skilja på ”vi” och ”den Andre”, och

---

¹⁰¹ Riksdagen, ”Kulturpolitik, m.m Allmänt”, *Prot. 1995/96:49*, Riksdagens protokoll, Stockholm, 19/12 1996, s. 34.

reproducerar på så vis på nytt ”den Andre”, det är följden av orientalismen som fortfarande visar sig i Ulvskogs språk. Varför ska det ens finnas ett världskulturmuseum för ”utomeuropeiska” kulturer, varför kan inte dessa inkorporeras i Historiska museet eller Nationalmuseum? Är det för att det dessa kulturer anses vara för ”främmade” för att dela plats med svenska nationella ”skatter”? Orienten är som Said säger ”en integrerad del av Europas *materiella* civilisation och kultur”¹⁰² och det kan vara anledningen till varför dessa samlingar inte passar in i de nationella museernas samlingar. Genom att skapa ett eget världskulturmuseum går det fortfarande att upprätthålla det hegemoniska maktförhållandet.

Senare i samma anförande i riksdagen beskriver Ulvskog världskulturmuseets verksamhet och till vem/vilka museet skulle rikta sig mot:

Världskulturmuseet i Göteborg är något helt annat än världskulturmuseet på Södra teatern. Världskulturmuseet är ett museum som skall arbeta intimt samman med Göteborgs och Stockholms universitet. Det handlar om en forskningsverksamhet. Det handlar om att vårda ett kulturarv, om att visa det i nya former och om att nå fram till publikgrupper som vanligtvis inte går på museer. Det handlar om att göra det i en miljö som enligt vår bedömning är mycket bra för just den typen av museiverksamhet. Det skall dessutom vara ett samarbete över hela landet. Det skall fungera som ett central- och ansvarsmuseum. Det ena går inte att jämföra med det där andra. Världskulturmuseet i Göteborg är ju inget invandrarprojekt. Det är ett museiprojekt som handlar om Sverige och om alla oss som bor i Sverige oberoende av varifrån vi ursprungligen kommer – Norrbotten eller Kurdistan. Världskulturmuseet på Södra teatern är något helt annat. Det är en mötesplats för samhällsdebatt, kulturpolitisk debatt och framträdanden. Det kan handla om musik, teater och utställningar. Det kan också handla om gästspel. Framför allt handlar det dock om ett hus öppet för alla oberoende av etnisk bakgrund, alltså även för många svenskar. Det är alldeles självklart. Just därför har vi valt att säga att ett sådant hus inte skall ligga i Rinkeby eller i Botkyrka. Det skall ligga mitt i staden i en gammal kulturbygd, något som man kan säga att Södra teatern gör. Det är alltså ett väldigt medvetet val.¹⁰³

---

¹⁰² Said, 2016, s. 63–71.

¹⁰³ Riksdagen, ”Frågestund Kulturpropositionen”, *Prot. 1995/96:77*, Riksdagens protokoll, Stockholm, 28/3 1996, s. 37–38.

Det är intressant att Ulvskog säger att det är ett medvetet val, är det här lösningen på Sveriges integrationsproblem som kritikerna har sagt då som nu? Det känns som en nödlösning, att i och med det här förslaget kan ju regeringen säga att de faktiskt har gjort något, de har startat ett initiativ och sedan är det upp till allmänheten att mötas på den här arenan och utbyta erfarenheter. Men är det så enkelt? Södra teatern i Stockholm skulle vara en annan slags plattform för mångkulturfrågor; ett världskulturhus, medan museet i Göteborg skulle syssla med museiverksamhet.¹⁰⁴ Betyder det att Södra teatern skulle vara ett invandrarprojekt? Som svar på tal om regeringens hållning till integrationsfrågan säger Ulvskog i riksdagen: ”Jag vill nog säga att socialdemokraterna har allt annat än en grund inställning när det gäller integrationsfrågan. Det är sådant som vi lever med nära kroppen varje dag. Satsningen på det mångkulturella präglar också i hög grad kulturpropositionen.” Hon fortsätter och säger:

Detta har jag sagt något om redan i kulturpropositionen. Där står mycket tydligt att de viktiga övergripande insatser som föreslås gäller att man skall stimulera institutioner som vill arbeta aktivt med frågor som rör kulturarv och främlingsfientlighet och med mångkulturella frågor. [...] Det mångkulturella kommer igen i varje avsnitt, i stort sett, i kulturpropositionen, [...] Det manifesteras i sådant som världskulturmuseet och världskulturhuset, men det finns med på en mängd områden. Det finns i hög grad med redan i de kulturpolitiska målen, av självklara skäl.¹⁰⁵

Det är en manifestation för mångkulturella frågor. Är det här ett försök till att bjuda in ”den Andre” till ”vi:et”? Men ändå ska världskulturhusets verksamhet finnas mitt i staden, i Stockholm, i en gammal kulturbygd. Men Botkyrka kommun har också en lång historia av att vara en kulturbygd, då det sedan 7000 år tillbaka har bott människor på den här platsen och det är en av de platserna i Stockholmsområdet som befolkades först.¹⁰⁶ Anledningen till varför huset ska ligga på Södermalm i Stockholm är för att platser som Botkyrka och Rinkeby förknippas med kriminalitet, en social oro i

---

¹⁰⁴ Sverige, Kommittén för samordning av Mångkulturåret 2006, *Agenda för mångkultur: programförklaring och kalendarium för Mångkulturåret 2006 : delbetänkande*, Fritze, Stockholm, 2005, s. 257.

¹⁰⁵ Riksdagen, ”Kulturpolitik, m.m. allmänt“, *Prot. 1996/97:49*, Riksdagens protokoll, Stockholm, 19/12 1996, s. 49–50.

¹⁰⁶ Botkyrka kommun, ”Botkyrkas historia”, <https://www.botkyrka.se/kommun--politik/om-botkyrka/kommunfakta/botkyrkas-historia.html>, hämtad 27/5 2017.

samhället där antagandet om att "Förorter är farliga att vistas i" är allmänt accepterat. "Vi:et" i det hegemoniska maktförhållandet skulle förmodligen inte åka till Rinkeby eller Botkyrka. Så om "vi" och "den Andre" ska mötas, måste det ske på "våra" premisser. "Den Andre" måste anpassa sig till "vi" för att få större makt befogenheter i samhället, "de" måste bli som "vi". Detta går att koppla till Bhabha och den rädsla som uppstår mellan kolonistören och den koloniserade. Kolonistören vill dominera över den koloniserade och påpeka att vår kultur är bättre än er och förkasta att det finns likheter dem emellan.¹⁰⁷ Därför skulle inte de "utomeuropeiska" kulturena kunna inkorporeras i Historiska museet till exempel. Sverige känner en ängslighet inför sin nationella identitet och måste hela tiden rättfärdiga den genom att markera sin dominans över andra kulturer.

En annan kritik kulturministern fått ta emot var när kulturpropositionen släpptes, eftersom hon bl.a. sänkte det statliga bidraget till Dramaten och Operan; två nationalscener som alltid prioriterats högt inom svenskt kulturliv. Istället gavs mer pengar till Backateatern i Göteborg, en teater som inte är en "nationalscen" rent formellt sett. Nu skulle pengarna nå utanför huvudstaden och gynna alla regioner. Men Ulvskog hävdar ändå att hon kämpar för nationalscenerna och vill göra nationalscenerna till en angelägenhet för alla. Hon säger: "Jag tycker inte att det är en riktig beskrivning, därför att jag kämpar tvärtom för att nationalscenerna ska vara nationella angelägenheter, en nationalklenod för hela svenska folket." Ulvskogs retorik visar här på en föreställd gemenskap, som den som Benedict Anderson hävdar uppstår inom nationalismens tecken. Dramaten och Operan är kulturella artefakter som ska rättfärdiga nationen och på så vis skapa en hängivenhet som hela svenska folket ska känna gentemot sin nation.¹⁰⁸

Vidare uppstår en tydlig "vi" och "den Andre" struktur, när intervjun i *Studio Ett* leder in diskussionen på "landsbygd" och "storstad" och en gräns byggs upp mellan dem. Marita Ulvskog vill riva den här barriären och öppna upp för en ny publik, bredda publiken både socialt och geografiskt. Det kan vara ett sätt för att få folket på sin sida

---

¹⁰⁷ Hubbart, 2006, s. 2–6.

¹⁰⁸ Anderson, 1993, s. 19–21.

som Ulvskog uttrycker det, då hon säger om ”nationalscenerna ska vara helstatligt finansierade, då måste man också ha ett väldigt folkligt stöd för att man ska fortsätta att betala skatt för detta” och att ”det är ett gemensamt uppdrag att ska vi kunna hävda nationalscenerna att de ska vara det bästa vi har och dessutom för hela folket, i evig tid helstatligt finansierat, då måste vi hjälpa till med att göra det till en gemensam angelägenhet.” Återigen försöker Ulvskog skapa en föreställd gemenskap genom att hävda nationalsceners betydelse för hela landet när hon använder uttryck som ”det bästa vi har för hela folket”, ”gemensamt uppdrag att hävda” finansierat i evig tid”, ”gemensam angelägenhet”. Varför skulle inte en teater eller opera utanför Stockholm kunna vara det bästa vi har i Sverige och influera Stockholms kulturinstitutioner istället?

Storstadens publik på Dramaten beskrivs som den ”välmotiverade, välutbildade Stockholmspubliken” och 75 % av publiken kommer från Stockholm, och endast 25 % kommer från kringliggande orter. Inte många ungdomar går på Dramaten, och det är en klassfråga konstaterar kulturministern då ”det finns för höga trösklar till en del utav kulturlivet fortfarande i Sverige och det är synd, därför att det finns så väldigt mycket bra som visas som fler borde få se.” ”En motor för kulturlivet i hela landet” är en metafor som Ulvskog använder i många av hennes uttalanden kring nationalscenerna Dramaten och Operan, likaså ”en injektion för svenskt museiliv” när hon pratar om flytten av Statens museer till Göteborg.¹⁰⁹ I riksdagen beskriver Ulvskog nationalscenerna på samma vis: ”Jag tycker att de skall vara nationalscener och motorer för kulturlivet i hela landet. Det är klart att huvudstaden alltid kommer att, och skall, vara gynnad jämfört med övriga landet. Men det kan inte handla om den snedfördelning som jag har beskrivit på museiområdet.”¹¹⁰ I ett annat anförande: ”Det finns inga motsättningar mellan kulturlivet i stort i landet och det nationalscenerna sysslar med, tvärtom. Nationalscenerna är när de fungerar som bäst, och det gör de väldigt ofta,

---

¹⁰⁹ Marita Ulvskog, ”Aktuellt magasin fr Samhällsredaktionen”, SR, P1, *Studio Ett*, 18/9 1996, 17.00-17.45, [Radio] Stockholm.

¹¹⁰ Riksdagen, ”Flyttning av museer”, *Prot. 1996/97:13*, Riksdagens protokoll, Stockholm, 10/10 1996, s. 16.

motorer för kulturlivet i hela landet, och inte bara för teaterlivet.”¹¹¹ Ett samarbete mellan länsteatrar och nationalscenerna beskriver Ulvskog som en ”befrukning” och upprepar återigen att ”nationalscenerna skall fortsatt vara nationella angelägenheter.” De ska även vara en ”förebild och inspiratör”. Kort därefter i samma anförande går Ulvskog in på förslaget om upprätta en samisk teater och hon säger att: ”Det är självklart att Storsamhället, som vi säger i Norrbotten, inte skall komma och trycka på samerna lösningar som de inte själva har fått vara med från grunden. Frågan om var en sådan nationalscen, eller en sådan scen överhuvudtaget, skall placeras är inte löst och vi vet att språkfrågan inte är enkel. Det växer nu fram en massa spännande idéer [...] om att skapa samiska kulturcentrum av olika slag [...] när finansieringen dessutom kan lösas på ett rimligt sätt bör det finnas en samisk scen i Sverige, gärna i samarbete med andra nordiska länder.”¹¹² Ulvskog uttrycker en inkluderande retorik men det grundar sig på att det underliggande syftet är att konstruera en ”vi” och ”den Andre”-struktur i och med att hon säger att nationalscenerna ska vara förebilder och inspiratör för resten av landet. Den samiska teatern verkar vara ett tveksamt alternativ till nationalscen eftersom ”språkfrågan inte är enkel.” Nationalscener ska utföra verk på svenska språket, det är det gemensamma språket för nationen Sverige och därför kan inte den samiska teatern representera det nationella kulturarvet eftersom det är en minoritetskultur. Dessa minoriteter som avviker från majoriteten, om vi utgår från Ulvskogs språk, måste anpassa sig, repetera och härma vad nationalscenerna gör eftersom de utgör stereotypen av hur förebilden och inspiratören ska se ut. Bhabha för en diskussion kring härmande, imitation och repetition (eng: *mimicry*, *repetition*) och hur detta fungerar som en väldigt effektiv strategi av kolonistören att upprätthålla makten gentemot den koloniserade. Imitation är ett sätt att kompromissa på ett ironiskt sätt; ett sätt att omvandla ”den Andre” till att nästan bli densamme som ”vi” men ändå inte hela vägen. Det är en ambivalens som både gör den koloniserade till hel men ändå halv och som hela tiden måste producera sina skillnader.¹¹³ Den koloniserade ska inte bli identisk med kolonistören, för då skulle kolonistören inte längre kunna upprätthålla sin över-

---

¹¹¹ Riksdagen, ”Kulturpolitik, m.m. teater, dans m.m.”, *Prot. 1996/97:49*, Riksdagens protokoll, Stockholm, 19/12 1996, s. 68.

¹¹² Riksdagen, ”Kulturpolitik, m.m. teater, dans m.m.”, *Prot. 1996/97:49*, Riksdagens protokoll, Stockholm, 19/12 1996, s. 68–69.

¹¹³ Homi K. Bhabha, ”Of mimicry and man”, *The Location of Culture*, 1. ed. in Routledge Classics with a new preface by the author, Routledge, London, 2004, s. 122–123.

ordnande position. Hubbart beskriver kolonistörens förhållande till strategin som att kolonistören är jagad av sin egen diskurs: "the colonizer 'spooks himself': he fantasizes endless monstrous stereotypes that can only lead to anxiety rather than the desired certainty." Den här ängsligheten bygger på ett behov av att hävda sina stereotyper, att hävda sin rätt före andra för att den rätten är medfödd.¹¹⁴

Marita Ulvskog har ett förflutet som civilminister och det märks också mycket i hennes retorik. I ett sammanhang nämner hon kulturarv i samband med att allmänheten borde få större makt och bjudas in i samtal som rör vad som är vackert eller fult inom arkitektur. Det är inte enbart arkitekter, politiker och beställare som ska bestämma hur den byggda miljön ska se ut. Det intressanta är att Ulvskog inte nämner den byggda kulturmiljön som kulturarv, utan beskriver det som en konst eller arkitektur:

Vi tycker sannolikt ungefär likadant men alltså expertvälde, om jag är lite demagogisk, på det här området när det handlar om en konst som då berör alla människor, som fyller det offentliga rummet och som tvingar sig på oss, det här andra kulturyttringar de kan vi ju välja att ta del av men arkitekturen, det är ju det som uppfyller det offentliga rummet som hela tiden finns där, och finns där en oerhört lång tid, vi kan inte välja bort det. Jag tycker nog att människor ska ha ett så stort inflytande som möjligt utan för den skull inte behöver ta ifrån arkitekterna deras kunskap och... också något slags sista avgörande i viktiga arkitekturfrågor men är det så att man har stiltje på den politiska fronten om att inte se sammanhangen, om man inte har en väldigt intensiv debatt om arkitekturpolitiska frågor som också blandar in fler än experterna i eliten, då tror jag att vi får sämre miljöer.¹¹⁵

Att höja arkitektens status inom det politiska samtalet, är högst viktigt för Ulvskog och hon tror i och med att ett nytt Arkitekturmuseum ska upprättas snart kommer den mediala uppmärksamheten att skapa spridningseffekter till andra delar av landet även om det är "Stockholmsfixerat". Huvudstaden får återigen verka som förebild för resten av landet, det sätter agendan och hur andra museer ska se ut. Detta är ännu ett exempel

---

¹¹⁴ Hubbart, 2006, s. 55, 59, 61.

¹¹⁵ Marita Ulvskog, "Direktsändning från biblioteksbygget i Malmö, en kontroversiell historia", SR P1, *Studio Ett*, 2/8 1996, 16.03-16.45, [Radio], Stockholm.

på hur Ulvskog, medvetet eller omedvetet, använder strategin imitation för att hävda det nationens och ”vi:ets” överlägsenhet mot andra.

Språket i intervjun återkopplar också med andra röster i det förflutna då Ulvskog drar paralleller till 1974 års politik och vad de nationella målen som sattes då och vad det betydde för utvecklingen i hela landet inom kulturpolitiken.

– 2009

2009 års proposition håller kulturarv som en av de största prioriteringarna inom kulturpolitiken, det säger även Lena Adelsohn Liljeroth i två tal där hon beskriver kulturarv som ett av tre prioriterade områden. De två andra är barns och ungas rätt till kultur och förbättrade villkor för den nyskapande kulturen.¹¹⁶ Trots det, gör Adelsohn Liljeroth inte många offentliga uttalanden där hon pratar om kulturarv. Utan istället är det i vilket sammanhang hon ger sina uttalanden som får sätta agendan på hur hon uttrycker sig. I en intervju uttrycker Adelsohn Liljeroth att graffiti inte kan ses som en konst, trots att regeringen vill satsa på nyskapande kultur. Sammanhanget är en debatt i TV4, där det samtalas om den examensutställning som Konstfack hade med graffitikonstnären NUG som gjorde ett omtalat verk, där personen i filmen sitter i en tunnelbanevagn och efter tag börjar måla vagnen med svart sprayfärg. Adelsohn Liljeroth säger: ”Om ett examensarbete som utmynnar i total vandalisering, med ska jag säga ett komplett förakt för medmänniskorna, för de som ska göra rent efter, för dom som sitter där, så blir jag otroligt provocerad, jag kan inte se det här som konst. Konst kan absolut provocera men det här tycker jag inte är konst.” Hon fortsätter senare med att säga: ”Om man nu ser, för mig är kultur och konst något otroligt viktigt. Då ska man veta att när det är krig, alltså riktigt krig, det som man först förstör är det som är kulturen, för det är ett slag mot människors hjärta. Man bränner bibliotek, konsthallar, man plundrar museer. Det är vad som händer när det är riktigt krig. Och det här är

---

¹¹⁶ Lena Adelsohn Liljeroth, ”Tal av Lena Adelsohn Liljeroth vid invigning av Edsviks konsthall, Sollentuna”, 9/5 2009 & ”Tal av Lena Adelsohn Liljeroth vid museikonferens i Malmö”, 1/4 2009, <http://www.regeringen.se/49bb52/contentassets/acb8127de1674731a9e0ba4c40192514/tal-2006-2010---kultur--och-idrottsminister-lena-adelsohn-liljeroth, 9/5 2009, hämtad 24/3 2017, s. 32 & 34.>

nästan för mig motsvarande, jag tycker det är otroligt aggressiv handling.”¹¹⁷ Varför jag valt att ta med den här intervjun är för att hur kulturministern uttalar sig om konst och kultur speglar mycket av hennes kultursyn och i en vidare aspekt hennes syn på kulturarv. Dessutom gör hon något som de andra två kulturministrarna försöker hålla sig borta från; att lägga sig i vad innehållet ska vara. Hennes språk bygger på värderande antagande som visar hur det önskvärda vore och hennes uttalande utgår från moral och etik, hur det borde vara. Dessutom visar uttalandet att Adelson Liljeroth sätter väldigt hårda gränser mellan vad som är och inte är kultur.

Adelson Liljeroths mandatperiod kritiserades av oppositionen av att innehålla passivitet och nollvision och i en debatt mellan Pagrotsky och kulturministern ges vilka visioner de två olika politiska ideologierna vill göra i framtiden inför valet som äger rum nästa år. Många utredningar har gjorts enligt Adelson Liljeroth men Pagrotsky är inte nöjd, då endast två propositioner har nått riksdagen. Enligt honom satsar Socialdemokraterna mer på kulturarvet medan Adelson Liljeroth har valt att minska satsningarna med 90 %. Om skillnaderna mellan de två partierna och om deras framtida satsningar säger Adelson Liljeroth såhär: ”Nämen, vi satsar bland annat mer på entreprenörskap, vi talade en del om det, och det handlar bland annat om utbildningarna. Vi talade en del också om, naturligtvis om kulturarvet, vi har ju ett omfattande renoveringsbehov kan man väl säga på många av våra institutioner, Operan och Nationalmuseum för att nämna några exempel. Bland annat beroende på att man inte har vårdat kulturarvet tidigare.”¹¹⁸ För Adelson Liljeroth handlar kulturarvspolitik mycket om att vårda och värna om kulturarvet och uttrycks i sammanhang med renovering. Hon vill på så sätt bevara kulturarvets autenticitet, vilket skulle kunna vara ett uttryck för en statisk syn på kulturarv.

Den kulturproposition som Adelson Liljeroth var med och lade fram till riksdagen fick massiv kritik men hon tror att den kommer att få revansch säger hon i en intervju. Där

---

¹¹⁷ Lena Adelson Liljeroth, ”7.15 Elever från Konstfack fortsätter att provocera.”, TV4 *Nyhetsmorgon*, 16/2 2009, [TV], Stockholm.

¹¹⁸ Lena Adelson Liljeroth, ”Kulturministermöte om vilja och visioner – Lena Adelson Liljeroth, Leif Pagrotsky - utredningar till tusen på g.”, SVT1, *Kulturnyheter*, 13/5 2009, 19:00-19:15, [TV], Stockholm.

ger kulturministern en vision om att kulturområdet borde bli mer som idrottsområdet, ett mer samlat område med en röst: ”Men jag förstår tankarna bakom utredningen, därför att hela kulturområdet är väldigt fragmentiserat, det är splittrat och vad man har strävat efter utredningens sida, det är att ge kulturen en starkare röst och man har sneglat på idrottsområdet, som ju har en enda samlande organisation.”¹¹⁹ Hon vill skapa ett enhetligt kulturområde med en röst, hon vill avgränsa området och på så vis exkludera sådant som kanske inte passar in som t.ex. graffiti som nämndes tidigare. Det är intressant också hur Adelson Liljeroth uttrycker sig när det gäller nyskapande kultur i samband med kvalitetsbegreppet:

Ja, jag förstår i det fallet hur de har tänkt, därför att vill man att den nyskapande kulturen också ska få plats så blir ju kvalitetsbegreppet ibland ett bekymmer. För hur ska man sätta kvalitet på något begrepp eller stämpel på något ord som ännu kanske inte har sett? Sen tror jag inte att vi kan liksom komma undan att kvalitet måste ändå vara en utgångspunkt, för det som man gör med medborgarnas pengar. Men det är viktigt att ta med nyskapande kulturen för ser vi bakom i tiden, man kan ta konstområdet som exempel, så när impressionisterna väl ställde ut i Paris i slutet på artonhundratalet så blev ju de otroligt utskälda. När Pablo Picasso visade sina målningar så blev han ju också nedtryckt. Och vi har exempel på musikområdet också med operor som har buats ut men som idag anses som det yppersta av högsta klass.¹²⁰

Hon tycker att det är viktigt att ta med nyskapande kultur och nämner Picasso, som idag anses vara en av de största konstnärerna. Men graffiti borde väl vara nyskapande kultur? Reagerar Adelson Liljeroth inte på samma sätt och utsätter NUG för samma kritik som impressionister fick utstå för hundra år sedan? Här visar Adelson Liljeroth att hon har ett tolkningsföreträde framför andra genom att hon benämner vad som är och inte är kultur. För att inkluderas som kultur måste företeelsen inneha ”högsta klass”, det måste följa vissa kriterier. Kriterier som bygger på universalitet och ska representera en gemensam röst, det låter väldigt likt de kriterier som UNESCO har för sin världs-

---

¹¹⁹ Lena Adelson Liljeroth, ”Kulturministern Lena Adelson-Liljeroth tror att den utskälda kulturutredningen kommer att få revansch.”, SR, P2, *Mitt i musikens veckomagasin*, 5/6 2009, [Radio], Stockholm.

¹²⁰ Lena Adelson Liljeroth, ”Kulturministern Lena Adelson-Liljeroth tror att den utskälda kulturutredningen kommer att få revansch.”, SR, P2 *Mitt i musikens veckomagasin*, 5/6 2009-06-05, [Radio], Stockholm.

arvslista. Adelson Liljeroths kultursyn reflekterar hennes ideologi och hon skulle kunna vara en del av AHD, som Smith beskriver den diskurs i västvärlden som bestämt vad som accepteras som kulturarv. AHD har grundat sig på ideologier som nationalism och använder strategier för att exkludera kulturarv som inte passar in i det nationella sammanhanget.¹²¹ Även Bhabha ifrågasätter de så kallade ”grand narratives”, just för att de endast berättar om de framgångar västvärlden har uppnått sedan upplysningstiden. Sådana historieskrivningar inkluderar inte graffiti som kultur utan endast kultur företeelser som är av hög kvalitet och som gjort gott för samhället. Bhabha hävdar att kulturer inte kan avgränsas till att vara rena kulturer eftersom det inte är ett effektivt sätt för att försöka göra en förändring. Adelson Liljeroth försöker göra det motsatta, hon försöker avgränsa kulturområdet till ett område med en röst och ger inga utrymmen för alternativa berättelser. Kulturer pågår ständigt i en hybridiseringsprocess och kan därför inte avgränsas, eftersom det är en process som pågår hela tiden. En syn på kultur som skapas i den centrala kärnan av den nationella officiella kulturen är enligt Bhabha inte möjligt då kulturer skapas i mellanrummen och i utkanterna.¹²²

”Värna kulturarvet för framtiden- våra kollektiva minnesnycklar, utan rötter, ingen framtid” inleder Adelson Liljeroth ett tal på en museikonferens i Malmö. I det här talet är det tydligt hur kulturarvet representeras och i vilket sammanhang. Kulturministerns ansvar är att ”både bevara och samtidigt tänka nytt” och i regeringens satsning på ”fria museer” har nu museiverksamheten fått nya tillgångar och resurser för att öka tillgängligheten och samtidigt vårda samlingarna. Museer (i det här exemplet är det Naturhistoriska museet i Stockholm) ska ”väcka intresse”, ge ”ökad kunskap” samt ”förstärka kontaktytan mellan forskare och allmänhet”. Museet är en ”arena och mötesplats för samtal och debatt med insatser för hållbar utveckling i fokus”. Kulturministern nämner en annan utställning som då visades på Historiska museet som hette ”Rädda historien!- klimatet hotar det förflutna” där frågor kring hur klimatförändringar och miljöförstöring påverkar kulturarvet. ”Det är upprörande att se hur snabbt och i vilken stor omfattning till exempel fasader, hållristningar och runstenar drabbats och förstörts av luftföroreningar.” säger kulturministern. Hon fortsätter med att

---

¹²¹ Smith, 2006, s. 1–6.

¹²² Hubbart, 2006, s. 5–7.

säga att: ”Den lokala och traditionella kunskapen är en del av en kulturell och lokal identitet som kan bidra till nygamla innovationer för att skapa ett hållbart samhälle, kan främja lokala produkter viktiga för landsbygdsutveckling och kan bevara traditionell markanvändning.” Adelson Liljeroth drar paralleller till UNESCO och beskriver hur genomförande av konventionen ska gå tillväga: ”Uppdraget om det immateriella kulturarvet har flera olika beröringspunkter med det uppdrag som regeringen gav 2005 åt Centrum för biologisk mångfald att sätta upp ett program för bevarande av traditionell och lokal kunskap med relevans för biologisk mångfald.”

Hon avslutar talet med att säga: ”Sist men inte minst: Vi är nog alla överens om att miljö- och klimatfrågorna är, och nu riskerar jag att låta som en domedagsprofet, avgörande för vår egen och våra barns framtid. Vi måste tillsammans arbeta för att minska påfrestningarna på miljön! Därför vill jag tacka arrangörerna för detta initiativ! Det är en utmaning för museerna att svara upp mot allmänhetens intresse och nyfikenhet för kulturarvet. Jag vill verkligen både uppmana och uppmuntra er att fortsätta visa vilka betydelsefulla kunskapsbärare/byggare ni är!”¹²³ Hon vill uppmana de som medverkar på konferensen att vårda vårt kulturarv. Det uppstår en paradox i när Adelson Liljeroth säger att hennes uppgift är att bevara och samtidigt tänka nytt i och med att hennes förslag som följer inte är nyskapande för dem som sitter och lyssnar. Hon använder motsatsord som traditionell och nygamla innovationer för att visa på att hon både kan vara statisk och dynamisk i sin retorik. ”Betraktad både som historisk ödesbestämmdhet och som en gemenskap föreställd genom språket, framstår nationen samtidigt som öppen och sluten.”¹²⁴ säger Anderson. Genom att använda motsatsord framstår det nationella kulturarvet som en paradox som både kan bevaras och utvecklas. Bhabha kallar det för ambivalens som uppstår när nationens narrativ skapas och att berättelsen framställer nationens folk i två delar; det pedagogiska och det performativa. Det pedagogiska ska representera det statiska, kontinuerliga och ackumulativa i samhället och kan jämföras med kulturministerns ordval av traditionell, bevara och värna. Det performativa ska representera upprepning och det återkommande, då individer kan samtidigt vara nyskapande fast de också är individer med ett historiska

---

¹²³ Lena Adelson Liljeroth, ”Tal av Lena Adelson Liljeroth vid museikonferens i Malmö”, <http://www.regeringen.se/49bb52/contentassets/acb8127de1674731a9e0ba4c40192514/tal-2006-2010---kultur--och-idrottsminister-lena-adelson-liljeroth, 1/4 2009, hämtad 24/3 2017, s. 34.>

¹²⁴ Anderson, 1993, s. 141.

förflutet. Med den performativa berättelsen går det att skapa nya strategier för en ny identitet som går utanför det gemensamma arvet. Det går att jämföra med kulturministerns ordval av nygammal, innovation och tänka nytt.¹²⁵

Dessutom fokuserar retoriken på att måla upp ett skräckscenario där vårt gemensamma kulturarv är hotat och det är ett medvetet val från Adelson Liljeroths sida. Hon uppmanar till att starta en räddningsaktion för att vårt kulturarv ska finnas kvar till våra efterlevande, vi har alla ett gemensamt ansvar. Upptakten och grunden till UNESCOs världsarvskonvention 1972, startades genom olika räddningsaktioner efter andra världskriget enligt Harrison. Den aktion som fått mest betydelse för konventionen är den i Egypten på 1950-talet, när den egyptiska regeringen skulle anlägga en ny damm, ”The Aswan High Dam”. Dammen skulle då översvämma en dal där flera egyptiska monument och tempel var belägna. UNESCO var involverade tidigt i aktionen om att rädda de egyptiska monumenten och kampanjen blev känd över hela världen och pågick i drygt 20 år. I slutändan räddades 23 st tempel och vissa blev återuppbyggda i ursprungligt skick på platser i närheten. I efterdyningen av räddningsaktionen uppkom andra viktiga aktörer på fältet utöver UNESCO, som ICOMOS (International Council of Monuments and Sites) och Venedigfördraget som var det första i sitt slag med att ge råd och regler hur man internationellt skulle skydda våra gemensamma historiska monument. Det som dessa aktörer har skapat är ett språk för hur vi brukar tala om kulturarv, ett språk som visas i Adelson Liljeroths retorik. Konceptet av ett universellt värde inom kulturarv kommer från världsarvskonventionen, och har fått konsekvenser än i dag hur vi ser på kulturarv och diskursen representerar en global hierarki av värde enligt Harrison.¹²⁶

I ett tal vid en öppning av en Titanic-utställning på Vasamuseet i Stockholm, representeras kulturarvet i form av ”vårt gemensamma globala kulturarv”:

En av den här regeringens viktigaste kulturpolitiska prioriteringar är att värna vårt kulturarv. De statliga museerna ska ges möjlighet och förutsättningar att vårda och visa

---

¹²⁵ Bhabha, (red.), 1990, s. 1-3 & Hubbart, 2006, s. 105.

¹²⁶ Harrison, 2013, Kapitel 3 ”Prehistories of World Heritage: The emergence of a concept”.

vårt gemensamma kulturarv. Därför har vi tillfört mer resurser till museisektorn och gett dem möjligheter till att prioritera sitt arbete som de finner bäst.

Nu kanske ni invänder att Titanic inte kan anses tillhöra det svenska kulturarvet. Jag vill dock mena att det visst kan göra det, och om inte annat är det en del av vårt gemensamma globala kulturarv och inte minst det gemensamma sjöhistoriska arvet.

Titanic hade 2 223 passagerare ombord, endast 706 överlevde den ödesdigra natten.

Bland dem som inte klarade sig fanns svenska Gerda Lindell, som tillsammans med sin make Edward såg fram emot ett nytt liv i USA. I en livbåt hittade man Gerdas förlovnings- och vigselring. Med på båten fanns också Alma Pålsson, som med sina fyra barn omkom natten mellan den 14 och 15 april 1912.

Det är, vad jag förstår, också ett av utställningens huvudfokus; historien om människors levnad, drömmar och för väldigt många ett fruktansvärt slut. Och många av dessa var från Sverige, det sägs att det näst talade språket ombord var svenska, så det finns en naturlig och självklar koppling till vårt kulturarv.¹²⁷

Talet avslutas med ”en naturlig och självklar koppling till vårt kulturarv”. Den naturliga kopplingen, är enligt Anderson, en slags vädjan till vårt moderland och hem då båda idiomerna har en innebörd som betecknar något som alla inom nationen har en naturlig koppling till. ”I allt ’naturligt’ finns det, som vi tidigare sett, alltid något som man inte har valt. Därmed jämföras nationlighet med hudfärg, kön, föräldraskap och födsel- allt sådant som man inte kan rå för.”¹²⁸ Trots att Adelson Liljeroth säger att Sverige är en del av det globala gemensamma kulturarvet, så fokuserar hon enbart på svenskar som fanns med på Titanic. Dessa personer ska vi svenskar ha mest gemensamt med och kan därför föreställa oss hur det måste ha känts att vara med i olyckan. Något som också uppkommer i nyhetssändningar när någon olycka eller liknande har skett utomlands, är att nyhetsuppläsaren nästan omedelbart rapporterar hur många svenskar som var med. Vi känner med de svenska medborgarna, inte med de andra som drabbats, därför är det en naturlig koppling till vårt kulturarv. Adelson Liljeroth försöker skapa en emotionell och nationalistisk grund i talet genom att referera till de döda svenskarna som var med

---

¹²⁷ Lena Adelson Liljeroth, ”Tal av Lena Adelson Liljeroth vid invigning av Titanic-utställning, Vasamuseet Stockholm”, <http://www.regeringen.se/49bb52/contentassets/acb8127de1674731a9e0ba4c40192514/tal-2006-2010---kultur--och-idrottsminister-lena-adelson-liljeroth>, 28/5 2009, hämtad 24/3 2017, s. 27.

¹²⁸ Anderson, 1993, s. 138.

på Titanic. Vi som lever nu, ska känna för dessa döda även om vi inte på något sätt har släktkopplingar eller liknande, utan det är en föreställd gemenskap.

– 2016

Kulturarv representeras i form av museer och kunskapsinstitutioner av Alice Bah Kuhnke i intervjuerna. I hennes offentliga tal vid invigningar, konferenser etc. representeras kulturarv oftast i form av metaforer, personliga berättelser eller olika identiteter. Ett exempel på det första, är när kulturministern debatterar med Liberalernas Birgitta Olsson om hur museerna ska styras. Bah Kuhnke anger kulturarv i form av museer, som vidare är våra kunskapsinstitutioner med sina samlingar där huvuduppgiften är att utmana, tillgängliggöra och arbeta för angelägenheten; att det ska vara angeläget för alla. De ska ifrågasätta sanningar och vår samtid med vetenskapliga metoder, medan politiker ska hålla en armlängds avstånd från att styra innehållet i museernas utställningar. De ska endast ge museerna förutsättningarna och sätta ramarna så att det blir möjligt att genomföra verksamheten. Kunskapen finns inom experterna och de som arbetar på kulturinstitutionerna. Ann Follin som är chef för Statens museer för världskultur är inte närvarande i debatten men nämns otaliga gånger och får på något vis vara exemplet för att det ändå pågår en politisk styrning i innehållet av vad som visas på museerna. En av reportrarna citerar Follin efter hon blev utnämnd till chef och hur hon tolkar sitt uppdrag som att: ”Det känns som ett väldigt viktigt och betydelsefullt uppdrag att jobba med och skapa förståelse, för kultur över gränser och stärka toleransen för och värdet av mångkultur, exkluderande krafter knackar på dörren, så att jobba med tolerans och demokratifrågor kunde inte vara viktigare.” Ett annat exempel som tas upp är utställningen *Sidenvägen* på Östasiatiska museet, där det stod på väggen: ”Mångkultur skapade en guldålder”. Varför kunde det inte lika gärna stå ”Mångkultur under Tan dynastin skapade konstant krig”, undrar en av reportrarna och säger vidare att det kanske skulle varit Sverigedemokraternas val att skriva så i stället.¹²⁹ Den här intervjun visar bara en liten del av något större, som numera kallas för Museidebatten, som drogs igång när en journalist vid namn Ola Wong skrev en krönika i *Svenska dagbladet* om hur museerna ger vika för politiska trender som normkritik, istället för att

---

¹²⁹ Alice Bah Kuhnke, ”Är museerna alltför uppfostrande, och alltför lyhörda inför samtidens politiska trender?”, SR, P1, *Studio Ett*, 5/10 2016, [Radio] Stockholm.

fokusera på det de gör bäst; att använda sina samlingar och utforma utställningarna efter kunskap, inte efter att ”stärka toleransen för mångkultur”. Wong fortsätter och säger att ”det är motbjudande att regeringen förvandlar våra museer till propagandacentraler” och att de som driver världskulturmuseerna ”i stället för att vara stolta skriver ledningen att de vill ’se över möjligheten till gallring av samlingarna’. Det är vårt kulturarv de ger sig på! I långa loppet gör Follin museet till en irrelevant pr-byrå för happy-clappy mångkultur. Det tragiska är att det bästa botemedlet mot rasism är kunskap.”¹³⁰ I en annan krönika av samme journalist, driver han frågan vidare och säger att ”Regeringen vill använda museer som ideologiskt verktyg mot Sverigedemokraterna” och att han ”varnar för en kulturpolitik som har gått vilse i postkolonialt och normkritiskt tänkande” som växt ”ur en populistisk idévärld där tron på objektiva fakta förnekas och därmed också behovet av museer som institution för att samla, upptäcka och sprida kunskap”. Istället anställs personer som ska arbeta som ”genusintendent” eller ”globaliseringsintendent”.¹³¹ En anonym källa som Wong har pratat med uttrycker sig som att:

Fokus på våra möten är hela tiden att locka minoriteter och hbtq-personer till museerna, retoriken är hela tiden att vi är alldeles för vita, alldeles för heterosexuella. Självklart är det viktigt med människors lika värde. Men vi som kulturinstitutioner måste böttna i vår verksamhet och inte låta oss lånas till att vara megafoner som vinklar historien efter för tillfället politiskt gångbara budskapet. Det har ju sällan slutat bra.¹³²

I och med Museidebatten har en konflikt uppstått och två läger har utkristalliserats sig; de som står bakom Ola Wong och de som står bakom Alice Bah Kuhnke. Det är också ett tecken på att ett skifte inom kulturarvspolitiken tar sina första steg, efter långt strategiskt arbete inom regeringen och dessutom via det internationella arbetet med UNESCO sedan rapporten *Vår skapande mångfald* kom 1996. Wong säger att Bah Kuhnkes kulturpolitik är ett svar på Sverigedemokraternas statiska kultursyn¹³³ och det

---

¹³⁰ Ola Wong, ”Regeringen förvandlar museer till propagandacentraler”, *Svenska dagbladet*, 8/9 2016, <https://www.svd.se/regeringen-forvandlar-museer-till-propagandacentraler>, hämtad 23/5 2017.

¹³¹ Ola Wong, ”Bah Kuhnkes kulturpolitik hotar kulturarvet”, *Svenska dagbladet*, 28/9 2016, <https://www.svd.se/bah-kuhnkes-kulturpolitik-hotar-kulturarvet>, hämtad 23/5 2017.

¹³² Ola Wong, ”Bah Kuhnkes kulturpolitik hotar kulturarvet”, *Svenska dagbladet*, 28/9 2016.

¹³³ Ola Wong, ”Bah Kuhnkes kulturpolitik hotar kulturarvet”, *Svenska dagbladet*, 28/9 2016, <https://www.svd.se/bah-kuhnkes-kulturpolitik-hotar-kulturarvet>, hämtad 23/5 2017.

bekräftar hon själv i en intervju i tidskriften *Ord & Bild*. Hon säger att propositionen görs för att ”vi lever just nu i ett Europa och i ett Sverige där mörka krafter försöker beslag på och definiera kulturarvet och begränsa det till väldigt snäva ramar” och att propositionen inte kommer att försöka sig på en definition av vad kulturarv är, utan mer vända och vrida på begreppet. Som kulturminister, vill Alice Bah Kuhnke gå emot riktningen av att ge kulturarv en definitiv förklaring: ”Annars kommer det att sitta en Sverigedemokrat som kulturminister och göra det sedan också. Det är det vi ser just nu som händer runt om i Europa och världen.”¹³⁴

Alice Bah Kuhnke besvarar Wongs kritik på samma sätt som hon gör i debatten med Birgitta Olsson, att politiker ska enbart sätta ramarna och förutsättningar för att museerna ska kunna bedriva sin verksamhet och att de inte ger sig på någon definition av kulturarv utan att det lämnar hon över till de yrkeskunniga och experterna.¹³⁵ För att återkoppla till min studie så representeras kulturarvet i radiointervjun som en kunskapsresurs som ska råda fritt och oberoende från politisk klåfingrighet, alla ska känna sig representerade i kulturarvet och det ska vara angeläget för alla. Kulturministers positionering i diskursen är att snarare motverka en ”vi” och ”den Andre”-struktur. Det finns ett ytterligare exempel på när kulturministern vill motverka en sådan här struktur, när hon talar om romers situation idag i Europa och i Sverige. Hon vill att även de mörka och svåra kulturarven ska vara en del av vårt gemensamma kulturarv och att vi måste lära oss av det som hänt i det förflutna, det finns stora kunskapshål som vi alla måste få ta del av. Det som hände under andra världskriget med romerna och den diskrimineringen som de fick utstå, har inte slutat utan bygger på samma mekanismer och verkar för att exkludera dem från vårt samhälle menar kulturministern. I samma intervju talar kulturministern om hur yngre personer sagt att hennes medverkan på TV har betytt mycket för dem, eftersom det inte fanns någon som såg ut som dem innan Bah Kuhnke kom. Kulturministern instämmer och säger att hon själv vet hur det känns

---

¹³⁴ Marit Kapla, ”Med Alice Bah Kuhnke på armlängds avstånd”, Ann Ighe & Marit Kapla (red.), *TEMA: Kulturarv, Ord & Bild: kulturtidskrift för samtiden grundad 1892*, nr 3–4, 2016, s. 57, 60.

¹³⁵ Alice Bah Kuhnke, ”Befria museerna från politiken”, *Svenska dagbladet*, 5/10 2016, hämtad 23/5 2017.

att vara i sammanhang där du ser människor som ser ut som dig själv och hur mycket det betyder.¹³⁶

Kulturminister höll också ett tal på UNESCOs konferens Mångfaldsdagen och instämmer med UNESCOs generaldirektör och avslutar sitt tal med att vi ”från en nordisk plattform kan trycka på i det internationella arbetet. Tyvärr är det många länder som, så att säga, har behov av stöd...men med ett land i taget så...”¹³⁷. 2009 års proposition kan tänkas vara ett svar på UNESCOs konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar, eftersom det visade sig att Sverige var ett av de länder som ledde arbetet med den konventionen. Är kulturarvspropositionen från 2016/17 också ett svar på det här, att Sverige ska vara föregångare för andra europeiska länder hur arbetet med mångfald ska fortskrida i framtiden? Kulturarvspropositionen kan ses som ett sätt att rusta upp våra system och nu reagerar aktörer inom diskursen, såsom Ola Wong och andra yrkeskunniga, på att diskursen byts ut. Är det det vi ser hända nu? Aktörer byts ut, språket förändras och gränserna utvidgas.

Det kan också vara en strategi för att utesluta högerextrema krafter som i Sverige representeras av Sverigedemokraterna. Det har Bah Kuhnke redan konstaterat i intervjun i *Ord & Bild*, som nämndes tidigare. Det kan också vara en strategi från regeringen att använda Alice Bah Kuhnke som ett verktyg, då hon blev headhuntad och hade i princip ingen tidigare politisk erfarenhet. De antog trots allt en ganska hård asylpolitik under hösten 2015 som de fått mycket kritik för, något som dyker upp i en intervju med Tv4:s *Nyhetsmorgon*. Kulturministern säger att Miljöpartiet är en del av regeringen och att de måste gå med på vissa tuffa beslut för att Sverige ska kunna ta emot många människor som är på flykt. I samma intervju berättar hon hur kultur ska hjälpa till med integrationen av de nyanlända men också minska polariseringen i det svenska samhället: ”Jamen, förutom arbeten och bostäder så behöver ju människor sammanhang. Man behöver känna att man hör till och kulturen utgör ju arenor för att

---

¹³⁶ Alice Bah Kuhnke, ”Hur viktigt är det att känna till sin historia?”, SR, P1 *Radiokorrespondenterna*, 3/8 2016-08-03, [Radio] Stockholm.

¹³⁷ Alice Bah Kuhnke, ”Tal av Alice Bah Kuhnke vid UNESCOs konferens Mångfaldsdagen”, <http://www.regeringen.se/tal/2016/05/tal-av-alice-bah-kuhnke-vid-unescos-konferens-mangfaldsdagen/>, 20/5 2016, hämtad 24/3 2017.

skapa sammanhang. Våra bibliotek, våra museer, våra hembygdsföreningar, allt det här är ju arenor för människor att kunna mötas. Så självklart spelar kulturen roll. Det visar ju regeringen nu när vi gör en historisk stor höjning av kulturbudgeten med hela 359 miljoner kronor mer till kultur. Vi kommer att skapa flera arenor för att människor ska kunna mötas.” Senare i kulturministerns retorik, visar hon ett tecken på att vända på ”vi” och ”den Andre” strukturen genom att säga att ”Vi måste verkligen ut.” Vi:et ska alltså ut till de andra, de andra som bor på boenden och som väntar på att komma in i ett sammanhang, ett sammanhang som kallas för ”vi”. Frivilliga över hela landet har öppnat upp sina verksamheter och ”man vill bjuda in till det svenska samhället och till den svenska kulturen som i många fall skiljer sig från de kulturer varifrån många människor flytt.” ”Vi måste förändra våra system för att verkligen ta tillvara på människors kunskaper och erfarenheter på ett mångt mycket bättre sätt än vad vi har gjort hittills för att integrationen ska kunna lyckas och det kommer inte att bli en enkel resa utan vi har många utmaningar framför oss. Det är just därför vi måste rusta upp våra system och vi måste förändra och komma på nya idéer för hur människor ska kunna ta plats i vårt samhälle, så att vi behöver verkligen bli mycket bättre på det.”¹³⁸ Även om kulturministern vill motverka en ”vi” och ”den Andre” struktur, så uppstår ändå en gränsdragning då hon säger att de som flytt från andra länder ska komma in i det svenska samhället och den svenska kulturen. Samtidigt säger hon att vi som bor här måste bli bättre på att ta tillvara på människors kunskaper och erfarenheter. Men när hon säger att de som flytt hit har en annan kultur som skiljer sig från den svenska, det är då gränsdragningen dras och hon avgränsar kulturer till att vara rena och ställda mot varandra, inte att kultur skapas i utkanterna och i mellanrummen i en hybridiseringsprocess som Bhabha hävdar.¹³⁹

Alice Bah Kuhnke använder i två av sina offentliga uttalanden kulturarvet som en metafor för ett ”hem”. Första gången som hon använder är på en konferens ”Kulturpolitisk dag”:

---

¹³⁸ Alice Bah Kuhnke, ”09.20 Politikergäst: Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP) bland annat om sitt första ministerår och den roll kulturen spelar i ett Sverige som står inför stora integrationsutmaningar”, TV4 *Nyhetsmorgon*, 9/1 2016, [TV] Stockholm.

¹³⁹ Hubbart, 2006, s. 5–7.

Det kommer att ta tid att få alla dem som kommit till Sverige under det senaste året att känna att detta är deras hem. Och jag vill mena att vi alla har ett ansvar att hjälpa till i detta arbete för att få ett Sverige där människor känner sig hemma. [...] Till hösten tar vi ett större helhetsbegrepp över kulturarvspolitiken genom en kulturarvsproposition. Utgångspunkten för propositionen är att kulturarvet ska utvecklas och vara en gemensam resurs och en tillgång för alla oavsett bakgrund.¹⁴⁰

I ett annat sammanhang, vid en invigning av utbildnings- och kulturhuset Bajit, berättar hon en personlig historia där hon pratat med en ungdom som hette Adam och hur han känt ”hur det judiska livet funnits lite i bakgrunden under hans uppväxt”. Efter ett sommarkollo finner Adam sina pusselbitar till sitt liv och kunde foga samman dessa med de andra som han hade från tidigare. ”Traditioner, ritualer och många olika sätt att vara svensk jude på. Adam hade funnit och samlat ihop pusselbitar som han anat men som han inte kunnat sätta i ett sammanhang. Pusselbitar som nu hade byggt upp en känsla hos honom av att hitta hem. Och fylld av vissheten att han bland alla sina sidor och gåvor också har en judisk identitet, ett judiskt hem, var han nu en tryggare ung människa.”¹⁴¹

Genom att benämna kulturarv som ett hem, grundar sig Bah Kuhnkes retorik på en nationalism där hemmet utgör sig av nationen. Men det går också att koppla med Bhabhas vidareutveckling av Andersons nationsbegrepp, att kulturministerns retorik visar både det pedagogiska och det performativa. Det pedagogiska blir i texten representerad utifrån ett hem och det performativa är att Adam som individ kunde på ett nyskapande sätt foga samman pusselbitar till en ny identitet.

Avslutningsvis höll kulturminister ett tal på nationaldagen den 6 juni 2016 i Östersund, Jämtland:

Jag tycker så här om nationaldagen. För mig är den ett tillfälle att stanna upp och fundera. Fundera och identifiera. Och låta ett imaginärt täcke falla ned och omfamna allt det som

---

¹⁴⁰ Alice Bah Kuhnke, ”Anförande av Alice Bah Kuhnke på konferensen Kulturpolitisk dag”, <http://www.regeringen.se/tal/2016/01/anforande-av-alice-bah-kuhnke-pa-konferensen-kulturpolitisk-dag/19/1> 2016, hämtad 24/3 2017.

¹⁴¹ Alice Bah Kuhnke, ”Invigningstal av Alice Bah Kuhnke på utbildnings- och kulturhuset Bajit”, <http://www.regeringen.se/tal/2016/09/invigningstal-av-alice-bah-kuhnke-pa-utbildnings--och-kulturhuset-bajit/>, 18/9 2016, hämtad 24/3 2017.

är svenskt, det som är Sverige. Och sen i tanken promenera omkring och lyfta och känna på det som finns under det här täcket.

Och det är mycket. Det är röda hus med vita knutar och det är mangochutney. Det är regn på midsommar och det är ljus dygnet runt under ramadan. Det är betongdjungel och ändlösa skogar. Det är melodifestival och knätofs. Det är människor som bott på samma plats som alla sina släktingar så långt tillbaka i tiden man kan räkna. Det är människor som flyttade till Sverige i år. Det är det här och tusen saker till som gör vårt land till vad det är.

Vi har så mycket att vara stolta över. Ni som lever era liv här i Jämtland är mycket väl medvetna om vad ni får av den storslagna naturen som omger er. [...] Vi kan också vara stolta över en välfärd som sträcker sig långt utöver vad de flesta människor i världen kan föreställa sig. Den ger oss som bor här en frihet att våga välja våra drömmar. Men också en trygghet, om man någon gång misslyckas eller blir sjuk en tid. Att vi gemensamt tar ansvar för varandra gör oss starka, inte bara en och en, men också tillsammans. [...] Men samtidigt – någonting har hänt i Sverige under de senaste åren. Vi är också ett land som riskerar att glida isär.

Vi ser en ökad skillnad mellan stad och land, mellan dem som har arbete och dem som står utanför arbetsmarknaden. Mellan dem som bor i fattiga stadsdelar och rika. Var vi bor och går i skolan avgörs i stor utsträckning av inkomst och utbildning.

Och polariseringen ökar. Med det menar jag att grupper i samhället glider ifrån varandra. Sverige har på många sätt blivit ett rikare land – vi har en större mångfald av åsikter, perspektiv, erfarenheter och livsstilar än någonsin förut. Men jag ser risker – segregationen och klyftorna mellan grupper i Sverige gör att människor med olika perspektiv på tillvaron inte möts – grupper lever i allt högre utsträckning i sina egna bubblor. Det är detta som ger grogrund för polarisering och som tar sig uttryck i ett allt hårdare samhällsklimat. [...]

Det här är en utveckling som oroar mig djupt eftersom ett polariserat samhälle är ett hot mot det Sverige vi känner och är stolta över; en gemensam syn på naturens skönhet och kraft, en väl fungerande välfärd för alla och vår frihet att få uttrycka oss och vara dem vi är. Ett polariserat samhälle är ett hårdare samhälle.

Jag tror att vi alla kan minnas ögonblick i livet när något som vi tidigare bara anat plötsligt blir uppenbart. Ofta sker det när vi får ta del av en annan människas erfarenhet. Kanske genom att läsa en artikel i tidningen eller en bok. Men det kanske allra viktigaste sättet att nå nya insikter är i mötet med en annan människa. Jag tror på mötet. Och jag tror på att fler möten mellan människor är ett av svaren på hur vi ska minska klyftorna i det här landet, vid sidan om att målmedvetet arbeta för större social och ekonomisk rättvisa. Det som vi uppfattar som främmande och annorlunda får ofta bära våra egna rädslor, kanske till och med det vi föraktar. Men om vi kan mötas och lära känna varandra så blir

det inte lika enkelt att prata om ett vi och ett dem. Därför arbetar regeringen aktivt för att skapa mötesplatser och gemensamma arenor för samtal och möten. Men i slutändan ligger ansvaret på oss alla, vi måste var och en försöka se bortom det främmande och annorlunda och försöka möta framtiden utan alltför många rädslor. [...] Det är med utgångspunkt i alla människors unika värde men behov av samhörighet som jag önskar att vi skulle leva våra liv här i Sverige. Att säga: jag lever inte mitt liv som du lever ditt. Men jag lever gärna mitt liv bredvid dig.¹⁴²

Anderson diskuterar vad nationalsånger betyder för nationens invånare. Genom att sjunga nationalsånger kan flera människor på en och samma gång, under en kort stund, känna kärlek och tillhörighet. Sångerna framkallar en känsla av gemenskap, en gemenskap som Anderson påstår är föreställd eftersom ingen som lever i ett land skulle på något vis kunna känna samma sak som alla de andra miljontals invånarna.¹⁴³ Precis det gör Bah Kuhnke i hela sitt nationaldagstal och hon inleder talet med att jämföra den nationella identiteten med ett täcke som ska omfamna henne. Hon pratar om stolthet och storslagen natur; tecken på nationalistiskt språkbruk. Men så vänder hon och pratar om den mångfald av uttryck som finns i det svenska samhället. Det som är en risk är att människor lever i sina bubblor, dessa bubblor skulle kunna vara metaforer för kulturer. Bah Kuhnke säger att vi måste mötas och dela erfarenheter. Hon talar om att våra rädslor gestaltas i det som vi uppfattar som främmande och annorlunda, precis som Bhabha säger att både ”vi” och ”den Andre” behöver varandra för att kunna identifiera sig, och som Said säger är utmärkande för orientalismen där väst behöver orienten för att kunna spegla sig emot. Rädslan som Bah Kuhnke refererar till kan vara den ängslighet som Bhabha kallar *anxiety* som uppstår i relationen mellan kolonisatören och den koloniserade. Men kulturministern vill motverka den här rädslan genom att ”vi” och ”den Andre” ska mötas, att kulturell mening ska skapas i mellanrummen.

---

¹⁴² Alice Bah Kuhnke, ”Nationaldagstal av Alice Bah Kuhnke”,

<http://www.regeringen.se/tal/2016/06/nationaldagstal-av-alice-bah-kuhnke/>, 6/6 2016, hämtad 24/3 2017.

¹⁴³ Anderson, 1993, s. 19 & 140.

AVSLUTANDE DISKUSSION

Syftet med den här uppsatsen var att undersöka hur synen på nationellt kulturarv har definierats av olika propositioner och kulturministrar under tre år: 1996, 2009 och 2016. Vidare skulle det undersökas om det fanns underliggande antagande som skapar identiteter utifrån en ”vi” och ”den Andre”- struktur hämtad från Edward Said och Homi K. Bhabha. Dessutom var syftet att koppla diskursens förhållande kopplat till internationell nivå, då dokument från UNESCO skulle kopplas till resultaten från undersökningen. Metoden som användes var hämtad från Faircloughs kritisk diskursanalys och metoden bestod av två olika nivåer där den första var att hitta tre termer som skapar mening i text: representation, agens och identifikation. Andra nivån bestod av att leta efter intertextualitet i texten och se om den interagerar med andra röster eller grundar sig på allmänna antaganden utan någon direkt källa. Resultatet av undersökningen visar att det finns en ”vi” och ”den Andre”- struktur under alla tidsperioder, men de skiljer sig åt.

Under 1996 finns i inledningen till delen om kulturarv en formulering där regeringens bedömning ger en representation av identitet kopplat till kulturarv, då det står att alla har rätt att få sitt kulturarv erkänt, inte minst de röst- och resurssvaga grupperna i samhället. Det var alltså en av de allmänna inriktningarna för kulturarvspolitiken under det här året och den är viktig eftersom verksamheter som arbetar med kulturarv ska följa den. Regeringen ville även ”jämna ut skillnader som finns mellan olika grupper av människor när det gäller bevarandet av och tillgången till kulturarvet”. Det är intressant att regeringen visar att de delar in kulturarv som enskilda och rena som tillhör specifika grupper i samhället. Ett visst kulturarv tillhör en viss identitet, även om regeringen inte väljer att uttryckligen namnge vilka dessa grupper exakt är, förutom att de säger att männens kulturarv är väl representerade och utgör normen i samlingarna. De röst- och resurssvaga grupperna skulle då kunna utgöras av alla förutom männen. Det nationella kulturarvet definieras utifrån existentiella antaganden och propositionens text använder också motsatsord i definitionen av kulturarv som immateriell/materiell, unik/vanlig och institution/vardagslandskap, dynamiskt/statiskt, inifrån/utifrån.

Dynamiskt ställs också emot kontinuitet, förankring och tradition. Kulturarv är en förhandling mellan olika aktörer men texten gör ingen åtskillnad i vilken makt de olika aktörer har som de räknar upp. Kulturarv är en ofrånkomlig del av vår kulturella helhet och identitet som speglar en mångfald av uttryck och spår i historien. Att använda ordet ”ofrånkomlig” i samband med definitionen av kulturarv och identitet är ett sätt att visa på att ditt förflutna och ditt ursprung är viktigt för vilket kulturarv du tillhör, det går inte att suddas bort. Du som individ måste ha ett erkänt kulturarv att vila din identitet på, för annars kommer du vara sämre rustad, du kommer inte att känna dig trygg i din identitet och din förankring i samhället bygger på det här. Kulturarv är något du ärver från tidigare generationer och vi alla har ett ansvar att sända vidare det till nästa generation. Texten drar inga gränsdragningar av vad kulturarv är i tid och säger först att det finns inga gränser om vad som är svenskt kulturarv, utan det har påverkats av influenser utifrån. Men samtidigt går det inte att samarbeta med andra länder om du inte är trygg i din egna nationella och kulturella identitet och tryggheten ger i sin tur en mångfald av kulturarv som ”kan ge ökad tolerans och förståelse för de människor som bosatt sig i Sverige och deras respektive kulturarv. Det finns inget som säger att stolthet över det svenska skulle behöva stå emot det främmande”. Representationer av identiteter kopplat till kulturarv i 1996 års proposition visar på ett motsatsförhållande, och även den motsättning som min hypotes bygger på. Nämligen att språket är inkluderande när det använder ord som mångfald och variation, men det underliggande språket är exkluderande då det väljer att skilja ut och ange det som är främmande. En tydlig ”vi” och ”den Andre”-struktur breder ut sig i texten som bygger på antaganden utan någon källa, både existentiella och föreslagna.

I Marita Ulvskogs språk går det också att hitta den här motsättningen, då hon talar om att det är väldigt hårda revirgränser i museilivet i Sverige och att lösningen är att skapa gränsöverskridande museer. Hennes argument grundar sig på antaganden givna av andra och som hon väljer att citera i riksdagen utan en eftertanke att hon reproducerar en exkluderande syn på kulturarv och bygger vidare på den kunskapstradition som Said säger har skapat orientalismen och kategorier som ”vi” och ”den Andre”. Istället för att använda etnicitet, säger hon ”utomeuropeiska kulturer” för att benämna vilka identiteter som är kopplade till dessa kulturarv. Kulturministerns och Kulturdepartementets

kulturpolitik präglas av mångkulturella satsningar och kan tänkas vara ett svar på integrationsproblemet som vissa kritiker menar. Dessa mångkulturella satsningar präglas av att "vi" och "den Andre" ska mötas, men det underliggande budskapet är att "den Andre" ska härma och imitera stereotypen för att bli accepterad och välkomnas in i "vi:et". Det är en kompromiss som ändå utmynnar i att "den Andre" inte helt är som "vi", utan bara halvt. Enligt Bhabha är det här en effektiv strategi som utövas av kolonisatören över den koloniserade för att upprätthålla makten gentemot den. Det är ett sätt att hävda sina stereotyper före andra, att hävda sin rätt före andra för att den rätten är medfödd. Stereotyperna som Ulvskog refererar till är den metafor som hon använder konsekvent om nationalscenerna, "en motor för kulturlivet i hela landet". Det är den motorn som är förebilden och inspiratören som resten av landet ska anpassa sig efter, minoritetskultur ska få näring och inspiration från det som anses vara majoritetskulturen.

2009 års proposition har emellanåt svårt att skilja på kultur och kulturarv, och det sistnämnda har inte en egen sektion, som gick att finna i 1996 års proposition. Men det som konstateras i texten är att kulturarv är en av de viktigaste prioriteringarna. Kulturarvet definieras som traditioner, språk, konstnärliga verk, historiska lämningar, arkiv- och föremålssamlingar samt kulturmiljöer och kulturlandskap som överförs från generation till generation. Kulturarvet ska bevaras, tolkas, tillgängliggöras, utvecklas och värnas om för framtiden. Det är en kraft i samhället som olika aktörer kan omtolka, utveckla och använda. Det måste också vara angeläget och levande för kommande generationer. Dessa antaganden om kulturarv är existentiella. Även här definieras kulturarv som ett öppet samtal mellan olika aktörer men det talas mindre om identitet uttryckligen i 2009 års proposition. Istället används interkulturalitet, ett begrepp som kan tänkas vara taget ur UNESCOs konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar då Sverige var ett av de länder som skrev på konventionen först och för att visa sitt engagemang och följa konventionen har interkulturalitet letat sig i texten i propositionen. Det är ett tecken på intertextualitet som tar in andra röster. Men det finns en underliggande representation av att Sverige hade en monokulturell kultur innan landet utsattes för tekniska framsteg som hjälpte att ta kontakt med världen runt omkring och att människor från andra delar av världen valde

att flytta till Sverige. Kulturella värden får representera kulturarv som bildar en grund för vår personliga identitet och våra vägval i 2009 års proposition. Det finns inte en lika tydlig ”vi” och ”den Andre”-struktur i den här propositionen som det fanns i 1996 års proposition.

Däremot går det att hitta spår av ”vi” och ”den Andre” – struktur i Lena Adelson Liljeroths tal om vad som ska och inte ska inräknas i det nationella kulturarvet. Propositionen var ganska vag i sin definition av kultur och kulturarv och ger flera definitioner just för att inte sätta för snäva gränser. Adelson Liljeroth är däremot väldigt klar över vad som är och inte är kultur och målar upp skarpa gränser. Graffiti är inte konst, utan vandalisering och bör inte inräknas i kulturbegreppet. Detta kan spegla hur Adelson Liljeroth kan tänkas definiera kulturarv. Kulturministern har en statisk syn på kulturarv då hon i en intervju väljer att koppla kulturarv med nationalscener och hur dessa är i stort renoveringsbehov. Hon vill vårda och värna om de nationella kulturarven. Dessutom vill kulturministern skapa en starkare röst för hela kulturområdet, och där passar inte spretiga kulturuttryck som t.ex. graffiti in. Adelson Liljeroths språk är väldigt exkluderande men emellanåt inkluderande. I talet om Titanic-utställningen säger hon att det finns ett globalt gemensamt kulturarv, för att sedan fokusera resten av talet på de svenska passagerare som fanns på skeppet. Hennes retorik bygger på urskiljande av ett ”vi” och ”den Andre”, eftersom det finns en naturlig och självklar koppling till de svenska passagerarna.

2016 års kulturarvsproposition kopplar kulturarvet som något öppet och som ska ses som en process. Kulturarv kan i allmän mening vara spår och uttryck från det förflutna som tillskrivs värde och används i samtalen. Dessa samtal, är precis som i de två förra propositionerna, mellan aktörer från olika samhällsområden men det som skiljer den här propositionen från de två andra åt, är att den markerar att politiker inte ska lägga sig i innehållet utan enbart ska ge förutsättningarna. I propositionen talas det mycket om kopplingen mellan kulturarv och identitet då det är en utgångspunkt för den enskilda individen och kan också verka som inspiration för det offentliga. Identitet och kulturarv är en förankring i tiden och många svenskar med utländsk bakgrund söker sin förankring i historiska skeenden av personlig betydelse. Kulturarv beskrivs som

byggstenar i skapandet av identiteter, och dessa går att arbeta med snarare än att kulturarv är något som du som individ blir tillskriven eller som styr ens handlande. Detta skiljer sig mycket från 1996 års proposition, där kulturarv och identitet var något ofrånkomligt. Texten i propositionen tar in andra röster och ser tillbaka på hur kulturarvspolitiken sett ut förut. Texten håller ett kritiskt förhållningssätt till nationen och till hur kulturarv har skapats och vilka föreställningar som har kommit ur det. Propositionen bygger mestadels på föreslagna antaganden, eftersom den visar hur kulturarv har varit, är idag och kommer att vara i framtiden.

Alice Bah Kuhnke anger kulturarv i verksamheter som museer och våra kunskapsinstitutioner. Hon refererar till kulturarv i form av metaforer som ett hem eller ett täcke. Hon vill att museerna och kunskapsinstitutionerna ska utmana, tillgängliggöra och arbeta för angelägenheten. Kulturarvet ska vara angeläget för alla. Kulturministerns retorik försöker motverka en ”vi” och ”den Andre”-struktur men det finns tendenser på några ställen av en sådan struktur. Bah Kuhnke vill inkludera även de svåra och mörka kulturarven i vårt gemensamma kulturarv och att det finns kunskapshål, därför borde vi lära oss mer av det förflutna. Kulturarvspropositionen kan tänkas vara ett sätt att ge oss alla mer kunskap om kulturarv, att fylla ett kunskapshål. Det kan också vara ett svar på det politiska läget i världen, där polariseringen bland människor ökar. Precis som med Mångfaldskonventionen och 2009 års proposition, kan det också tänkas att kulturarvspropositionen ska fungera som en föregångare och förebild för andra europeiska länder.

Kulturministern talar istället om att vi måste komma ut till dem, inte som i Ulvskogs retorik där ”den Andre” måste imitera och härma ”vi:et”. Det finns ändå en underliggande exkluderande representation av ”vi” och ”den Andre” när Bah Kuhnke väljer att säga att man vill bjuda in till det svenska samhället och till den svenska kulturen som i många fall skiljer sig från de kulturer varifrån många människor flytt. Hon gör ett urskiljande av en svensk kultur och alla andra kulturer, och att ”den Andre” bjuds in till ”vår” kultur och måste kanske på så vis även imitera för att bli accepterad. Däremot säger kulturministern också att vi måste bli bättre på att ta tillvara andras kunskaper och

erfarenheter, så hennes retorik är mångtydig i sammanhang där hon talar om kulturarv. Och därför är det svårt att hitta en tydlig ”vi” och ”den Andre”-struktur.

Kulturministrarnas bakgrund tror jag speglar mycket av hur de väljer att uttrycka sig. Att Ulvskog väljer att uttrycka sig med skarpa uttalanden beror nog på att hon blev politiskt aktiv när hon var ung och har sedan dess lärt sig att debattera inom olika politiska sammanhang. Adelson Liljeroth har en bakgrund inom olika styrelseuppdrag hos olika institutioner vilket kan ha format hennes statiska syn på kultur. Bah Kuhnke är mycket mer medietränad märker man, det kan bero på hennes bakgrund inom TV. Hon är mycket bättre på att uttrycka sig och ger mer välformulerade meningar än de andra två. Ulvskog och Bah Kuhnke har enligt mina resultat vilat sina representationer, agenser och identiteter på föreslagna antaganden; antaganden som säger vad något har varit, är och kommer att bli. För Adelson Liljeroth vilar hennes uttalanden på en jämn fördelning av alla antaganden, med en övervikt för existentiella och föreslagna värderande. För alla kulturministrar vilar deras representationer, agenser och identiteter snarare på vaga antaganden än på intertextualitet, även om det finns spår av det sistnämnda. Slutsatsen är då att kulturministrarna försöker skapa en allmän syn på kulturarv inom samhället, och bygger upp en föreställd gemenskap där alla ska utgå från samma grund och där man har kommit överens om vad som är accepterat inom gemenskapen.

Det är också intressant att fundera på hur mycket av texterna i propositionerna är kopplade till de anställda på Kulturdepartementet, eftersom dessa tjänstepersoner sällan byts ut och tillsammans skapar de en egen diskurs om vad som får och inte får sägas. Detta måste ha präglat propositionernas utformning och även bidragit till kulturministrarnas uttalanden, men det är utöver vad min undersökning kunde ta in i sin avgränsning. För framtida forskning inom kulturarvspolitiken och en fortsättning på min uppsats, skulle kunna vara att fortsätta undersöka sambandet mellan svensk nationell kulturarvspolitik och internationell, och ta in fler aktörer.

KÄLLFÖRTECKNING

Otryckta källor

Mail kontakt med Boris Vasic, brevhandläggare/kommunikatör, Kulturdepartementet datum 24/3-30/3 2017.

Svensk mediedatabas, Kungliga biblioteket, radio- och tv-program

Adelsohn Liljeroth, Lena, ”7.15 Elever från Konstfack fortsätter att provocera.”, TV4 *Nyhetsmorgon*, 16/2 2009, [TV], Stockholm.

Adelsohn Liljeroth, Lena, ”Kulturministern Lena Adelsohn-Liljeroth tror att den utskällda kulturutredningen kommer att få revansch.”, SR, P2, *Mitt i musikens veckomagasinet*, 5/6 2009, [Radio], Stockholm.

Adelsohn Liljeroth, Lena, ”Kulturministermöte om vilja och visioner – Lena Adelsohn Liljeroth, Leif Pagrotsky - utredningar till tusen på g.”, SVT1, *Kulturnyheter*, 13/5 2009, 19:00-19:15, [TV], Stockholm.

Bah Kuhnke, Alice, ”Hur viktigt är det att känna till sin historia?”, SR, P1 *Radiokorrespondenterna*, 3/8 2016, [Radio] Stockholm.

Bah Kuhnke, Alice, ”09.20 Politikergäst: Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP) bland annat om sitt första minister år och den roll kulturen spelar i ett Sverige som står inför stora integrationsutmaningar”, TV4 *Nyhetsmorgon*, 9/1 2016, [TV] Stockholm.

Bah Kuhnke, Alice, ”Är museerna alltför uppfostrande, och alltför lyhörda inför samtidens politiska trender?”, SR, P1 *Studio Ett*, 5/10 2016, [Radio] Stockholm.

Ulvskog, Marita, ”Aktuellt magasin fr Samhällsredaktionen”, SR, P1, *Studio Ett*, 18/9 1996, 17.00-17.45, [Radio] Stockholm.

Ulvskog, Marita, ”Debatten kring kulturminister Marita Ulvskog (s) och förslaget i kulturpropositionen om att flytta tre museer (Medelhavsmuseet, Östasiatiska museet, Folkens museum) fr Stockholm till Göteborg“, SR, P1, *Studio Ett*, 8/10 1996, 17.00-17.45, [Radio], Stockholm.

Ulvskog, Marita, ”Direktsändn fr biblioteksbygget i Malmö, en kontroversiell historia”, SR, P1, *Studio Ett*, 2/8 1996, 16.03-16.45, [Radio], Stockholm.

Offentliga tal, Regeringen

Adelsohn Liljeroth, Lena, ”Tal av Lena Adelsohn Liljeroth vid invigning av Edsviks konsthall, Sollentuna”,

<http://www.regeringen.se/49bb52/contentassets/acb8127de1674731a9e0ba4c40192514/tal-2006-2010---kultur--och-idrottsminister-lena-adelsohn-liljeroth>, 2009-05-09, hämtad 24/3 2017.

Adelsohn Liljeroth, Lena, ”Tal av Lena Adelsohn Liljeroth vid invigning av Titanic-utställning, Vasamuseet Stockholm”,

<http://www.regeringen.se/49bb52/contentassets/acb8127de1674731a9e0ba4c40192514/tal-2006-2010---kultur--och-idrottsminister-lena-adelsohn-liljeroth>, 2009-05-28, hämtad 24/3 2017.

Adelsohn Liljeroth, Lena, ”Tal av Lena Adelsohn Liljeroth vid museikonferens i Malmö”,

<http://www.regeringen.se/49bb52/contentassets/acb8127de1674731a9e0ba4c40192514/tal-2006-2010---kultur--och-idrottsminister-lena-adelsohn-liljeroth>, 2009-04-01, hämtad 24/3 2017.

Bah Kuhnke, Alice, ”Anförande av Alice Bah Kuhnke på konferensen Kulturpolitisk dag”, <http://www.regeringen.se/tal/2016/01/anforande-av-alice-bah-kuhnke-pa-konferensen-kulturpolitisk-dag/>, 2016-01-19, hämtad 24/3 2017.

Bah Kuhnke, Alice, ”Invigningstal av Alice Bah Kuhnke på utbildnings- och kulturhuset Bajit”, <http://www.regeringen.se/tal/2016/05/tal-av-alice-bah-kuhnke-vid-unescos-konferens-mangfaldsdagen/>, 2016-09-18, hämtad 24/3 2017.

Bah Kuhnke, Alice, ”Nationaldagstal av Alice Bah Kuhnke”, <http://www.regeringen.se/tal/2016/06/nationaldagstal-av-alice-bah-kuhnke/>, 2016-06-06, hämtad 24/3 2017.

Bah Kuhnke, Alice, ”Tal av Alice Bah Kuhnke vid UNESCOs konferens Mångfaldsdagen”, <http://www.regeringen.se/tal/2016/05/tal-av-alice-bah-kuhnke-vid-unescos-konferens-mangfaldsdagen/>, 2016-05-20, hämtad 24/3 2017.

Riksdagens protokoll

Riksdagen, Riksdagens protokoll, ”Flyttning av museer”, *Prot. 1996/97:13*, Stockholm, 1996-10-10.

Riksdagen, Riksdagens protokoll, ”Frågestund Kulturpropositionen”, *Prot. 1995/96:77*, Stockholm, 1996-03-28.

Riksdagen, Riksdagens protokoll, ”Kulturpolitik, m.m. allmänt“, *Prot. 1996/97:49*, Stockholm, 1996-12-19.

Propositioner & lagrådsremiss

Sverige, Regeringen, *Kulturarvspolitik: regeringens proposition 2016/17:116*, Riksdagens tryckeriexpedition [distributör], Stockholm, 2017.

Sverige, Regeringen, *Lagrådsremiss: Kulturarvspolitik*, Stockholm, 2016.

Sverige, Regeringen, *Regeringens proposition 1996/97:3: kulturpolitik*, Regeringen, Stockholm, 1996.

Sverige, Regeringen, *Tid för kultur*, Regeringen, Stockholm, 2009.

Delbetänkande

Sverige. Kommittén för samordning av Mångkulturåret 2006, *Agenda för mångkultur: programförklaring och kalendarium för Mångkulturåret 2006: delbetänkande*, Fritze, Stockholm, 2005.

Tryckta källor och litteratur

Internet

Botkyrka kommun, botkyrka.se (27/5 2017)

Helsingborgs dagblad, hd.se (14/5 2017)

Lancaster University, lancaster.academia.edu (30/4 2017)

Nationalencyklopedin, ne.se (28/4, 30/3, 17/5 2017)

Regeringen, regeringen.se (30/3, 28/4 2017)

Svenska Dagbladet, svd.se 23/5 2017)

UNESCO, unesco.se (20/2 2017)

Litteratur

Anderson, Benedict, *Den föreställda gemenskapen: reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*, Daidalos, Göteborg, 1993.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, 2., [omarb.] uppl., Studentlitteratur, Lund, 2005.

Bhabha, Homi K., "Dissemination-tid, berättelse och den moderna nationens marginaler", *Postkoloniala texter*, Catharina Landström (red.), Federativ, Stockholm, 2001.

Bhabha, Homi K., *The Location of Culture*, 1. ed., Routledge, London, 2004.

Bhabha, Homi K. (red.), *Nation and narration*, Routledge, London, 1990.

Bohman, Stefan & Palmqvist, Lennart (red.), *Museer och kulturarv: en museivetenskaplig antologi*, 2., rev. uppl., Carlsson, Stockholm, 2003.

De los Reyes, Paulina, De los Reyes, Paulina, Molina, Irene & Mulinari, Diana, "Introduktion- Maktens (o)lika förklädnader", *Maktens (o)lika förklädnader: kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige: en festskrift till Wuokko Knocke*, Paulina De los Reyes, Irene Molina & Diana Mulinari (red.), Atlas, Stockholm, 2012.

Fairclough, Norman, *Analysing discourse: textual analysis for social research*, Routledge, New York, 2003.

Harding, Tobias, "Vad är kulturpolitik? Professionellt, smalt och okontroversiellt?", Linköping University Electronic Press, Linköping, 2009.

Harrison, Rodney, *Heritage: critical approaches*, Routledge, Milton Park, Abingdon 2013.

Hobsbawm, E. J., *Massproducerade traditioner*, Arkiv, Lund, 2002.

Huddart, David, *Homi K. Bhabha*, Routledge, London, 2006.

Hugoson, Rolf, *Vad är kulturpolitik: en fråga om retorik*, Univ., Diss. Umeå: Univ., Umeå, 2000.

- Högberg, Anders, *Mångfaldsfrågor i kulturmiljövården: tankar, kunskaper och processer 2002-2012*, Nordic Academic Press, Lund, 2013.
- Jacobsson, Bengt, *Kulturpolitik: styrning på avstånd*, Studentlitteratur, Lund, 2014.
- Kapla, Marit, ”Med Alice Bah Kuhnke på armlängds avstånd”, *TEMA: Kulturarv, Ord & Bild: kulturtidskrift för samtiden grundad 1892*, Ann Ighe & Marit Kapla (red.), nr 3-4, 2016.
- Landström, Catharina, ”Introduktion”, *Postkoloniala texter*, Catharina Landström (red.), Federativ, Stockholm, 2001.
- Mills, Sara, *Discourse*, 2. ed., Routledge, London, 2004.
- Onsér Franzén, Jill, *Nio kulturministrar berättar: svensk kulturpolitik under ett halvt sekel: upplysningsprojekt - folkbildning - entreprenörskap*, HumTek, Mölndal, 2011.
- Riksantikvarieämbetet, *Vision för kulturmiljöarbetet 2030: Redovisning av regeringsuppdrag om ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete*, Stockholm, 2016.
- Ronström, Owe, *Kulturarvspolitik: Visby: från sliten småstad till medeltidsikon*, Carlsson, Stockholm, 2008.
- Said, Edward W., *Orientalism*, Ordfront, Stockholm, 2016.
- Smith, Laurajane, *Uses of heritage*, Taylor & Francis Ltd, Hoboken, 2006.
- Sörlin, Sverker ”Inledning”, *Nationens röst: texter om nationalismens teori och praktik*, Ingemar Karlsson, Richard Pettersson, & Sverker Sörlin, (red.), *Nationens röst: texter om nationalismens teori och praktik*, 1. uppl., SNS förl., Stockholm, 2001.

Turtinen, Jan, *Världsarvets villkor: intressen, förhandlingar och bruk i internationell politik*, Acta Universitatis Stockholmiensis, Diss. Stockholm: Stockholms universitet, Stockholm, 2006.

UNESCO, *Unescos konvention om tryggheten av det immateriella kulturarvet*, Svenska Uneskorådet, Stockholm, 2003.

UNESCO, *Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar*, Svenska Uneskorådet, Stockholm, 2010.